

UNIVERZITET CRNE GORE
FILOLOŠKI FAKULTET
Br. 01-2486
Nikšić, 24.12.2019. god.

Na osnovu člana 64 stav 2 tačka 9, a u vezi sa članom 38 stav 3 i članom 41 stav 1 Pravila doktorskih studija Univerziteta Crne Gore, Vijeće Filološkog fakulteta, na sjednici održanoj 24.12.2019. godine, utvrdilo je

PRIJEDLOG

I

Da su ispunjeni uslovi za ocjenu doktorske disertacije pod nazivom *Poetika postmodernizma u antiutopijskoj trilogiji Borislava Pekića („Besnilo“, „Atlantida“, „1999“)* kandidatkinje mr Maje Sekulović.

II

Da je Komisija za ocjenu doktorske disertacije pod nazivom *Poetika postmodernizma u antiutopijskoj trilogiji Borislava Pekića („Besnilo“, „Atlantida“, „1999“)* kandidatkinje mr Maje Sekulović u sljedećem sastavu:

- Prof. dr Sava Damjanov, Univerzitet u Novom Sadu, mentor
- Prof. dr Vesna Vukićević Janković, Univerzitet Crne Gore, predsjednica,
- Prof. dr Ljiljana Pajović Dujović, Univerzitet Crne Gore, članica.

DEKAN

Prof. dr Tatjana Jovović

Komisiji za doktorske studije
Filološkog fakulteta
Nikšić

Predmet: Zahtjev za ocjenu doktorske disertacije

Poštovani,

U skladu sa Pravilima studiranja na doktorskim studijama podnosim zahtjev za ocjenu doktorske disertacije pod nazivom:

Poetika postmodernizma u antiutopijskoj trilogiji Borislava Pekića („Besnilo“, „Atlantida“, „1999“)

Završetkom doktorske disertacije i objavljivanjem dijela rezultata u časopisu koji se nalazi na A&HCI listi, ispunila sam uslove za njenu predaju. Ovim putem molim Komisiju za doktorske studije Filološkog fakulteta da inicira predlog Komisije za ocjenu doktorske disertacije.

Uz zahtjev prilažem:

1. Saglasnost mentora da rad zadovoljava kriterijume doktorske disertacije
2. Štampani primjerak doktorske disertacije
3. Fotokopije objavljenih radova tematski vezanih za doktorsku disertaciju
4. CD sa cjelokupnim sadržajem doktorske disertacije u PDF formatu

S poštovanjem,

Maja Sekulović

U Nikšiću, 18.12.2019.

UNIVERZITET CRNE GORE
FILOLOŠKI FAKULTET
NIKŠIĆ

PRIMLJENO: 18.12.2019.			
ORG. JED.	BROJ	PRILOG	VRNEDNOST
01	2407		

UNIVERZITET CRNE GORE
FILOLOŠKI FAKULTET

UNIVERZITET CRNE GORE
FILOLOŠKI FAKULTET
Broj 01-2423
19.12. 2019. god.
NIKŠIĆ

VIJEĆU FILOLOŠKOG FAKULTETA

Predmet: Ispunjenost uslova doktoranda i prijedlog Komisije za ocjenu doktorske disertacije

Vijeću Filološkog fakulteta predlažemo da konstatuje ispunjenost uslova da kandidatkinja mr Maja Sekulović preda svoju doktorsku disertaciju na ocjenu, te da se s tim u vezi formira Komisija za ocjenu doktorske disertacije u sljedećem sastavu:

- Prof. dr Sava Damjanov, Univerzitet u Novom Sadu, član (mentor),
- Prof. dr Vesna Vukićević Janković, Univerzitet Crne Gore, predsjednica,
- Prof. dr Ljiljana Pajović Dujović, Univerzitet Crne Gore, članica.

Predsjednik Komisije za doktorske studije,

Prof. dr Milica Vuković Stamatović

Milica V. Stamatović

ISPUNJENOST USLOVA DOKTORANDA

OPŠTI PODACI O DOKTORANDU			
Titula, ime, ime roditelja, prezime	Mr Maja Ranko Sekulović		
Fakultet	Filološki fakultet		
Studijski program	Crnogorski jezik i južnoslovenske književnosti		
Broj indeksa	01/2011		
NAZIV DOKTORSKE DISERTACIJE			
Na službenom jeziku	Poetika postmodernizma u antiutopijskoj trilogiji Borislava Pekića (<i>Besnilo, Atlantida, 1999</i>)		
Na engleskom jeziku	Postmodern poetics in Borislav Pekić`s anti-utopian trilogy (<i>Rabies, Atlantis, 1999</i>)		
Naučna oblast	Književnost		
MENTOR/MENTORI			
Mentor	Prof. dr Sava Damjanov, redovni profesor	Filozofski fakultet, Novi Sad, Srbija	Srpska književnost
KOMISIJA ZA PREGLED I OCJENU DOKTORSKE DISERTACIJE			
Prof. dr Vesna Vukićević Janković, vanredni profesor	UCG, Filološki fakultet, Crna Gora	Južnoslovenske književnosti	
Prof. dr Ljiljana Pajović Dujović, redovni profesor	UCG, Filološki fakultet, Crna Gora	Južnoslovenske književnosti	
Datum značajni za ocjenu doktorske disertacije			
Sjednica Senata na kojoj je data saglasnost na ocjenu teme i kandidata	23. 12. 2015.		
Dostavljanja doktorske disertacije organizacionoj jedinici i saglasnost mentora			
Sjednica Vijeća organizacione jedinice na kojoj je dat prijedlog za imenovanje komisija za pregled i ocjenu doktorske disertacije			
ISPUNJENOST USLOVA DOKTORANDA			
U skladu sa članom 38 stav 3 Pravila doktorskih studija kandidat je dio sopstvenih istraživanja vezanih za doktorsku disertaciju publikovao u časopisu sa SSCI i A&HCI liste kao prvi autor.			
Spisak radova doktoranda iz oblasti doktorskih studija koje je publikovao u časopisima sa (upisati odgovarajuću listu)			
Sekulović, Maja: „Orwellovo ‘1984’ v Pekićevem ‘1999’: medbesedilna razmerja“ („Orwell’s ‘1984’ in Pekić’s ‘1999’: Intertextual Relations“), <i>Primerjalna književnost</i> , Slovenija, br. 3, letn. 42, 223-245, 2019, 1.01 Original scientific article, UDK 821.111.09-313.2 Orwell G., 821.163.41.09-313.2 Pekić B., DOI: https://doi.org/10.3986/pkn.v42.i3.14 , link ka radu: https://ojs.zrc-sazu.si/primerjalna_knjizevnost/article/view/7703/7180 , A&HCI			

Sekulović, Maja: „Poetika Pekićevog žanr-romana ‘Besnilo’“, *Slavistična revija*, Slovenija, br. 2, april-jun, 323–340, 2017, UDK 821.163.4.09-313.2, https://srl.si/sql_pdf/SRL_2017_2_08.pdf, COBISS ID: 64489314, Scopus

Obrazloženje mentora o korišćenju doktorske disertacije u publikovanim radovima

*Mr Maja Sekulović je kao samostalni autor objavila originalni naučni rad „Orwellovo ‘1984’ v Pekićevem ‘1999’: medbesedilna razmerja“ („Orwell’s ‘1984’ in Pekić’s ‘1999’: Intertextual Relations“), u slovenačkom časopisu *Primerjalna književnost*, koji sadrži rezultate iz oblasti doktorske disertacije. Časopis je na A&HCI listi - <https://mjl.clarivate.com/search-results>.

U sklopu ovog rada kandidatkinja je prezentovala rezultate iz teze, tačnije, iz trećeg poglavlja, koje se odnosi na analizu romana *1999* s aspekta postmodernističke poetike. Kompetentno i argumentovano, s čvrstim uporištem u relevantnoj teorijskoj literaturi, kandidatkinja razmatra jedan od istaknutih postmodernističkih postupaka – intertekstualnost, prateći dijaloški odnos između Pekićevog i Orvelovog teksta, koji se javlja kao prototekst. Služeći se bogatom i raznovrsnom teorijskom literaturom, razmatra pitanje žanra dva teksta (distopija); odnose među likovima (Vinston/O`Brajen : Arno/krtica); preslikavanje Orvelove prostorne strukture – Zlatnog kraja – u Pekićev tekst; razvijanje godine-simbola 1999. odnosno 1984; organizovanje hronotopa susreta (Vinston/O`Brajen : Arno/krtica), uz variranje lajtmotivskih rečenica „Srešćemo se tamo gde nema mraka“, odnosno „Srešćemo se kad cveće ponovo procveta“; razvijanje motiva otuđenosti, usamljenosti, „posljednjeg čovjeka“; falsifikovanje istorije.

Na osnovu sprovedene analize između dva teksta, doktorantkinja zaključuje da je intertekstualni dijalog naglašen, Orvelov tekst ostvaruje se kao prototekst za pisanje Pekićevog romana, čime se naglašava i dokazuje hipoteza postavljena u uvodu disertacije.

*Kandidatkinja je kao samostalni autor objavila rad „Poetika Pekićevog žanr-romana ‘Besnilo’“ u slovenačkom časopisu *Slavistična revija*. Rad sadrži rezultate iz oblasti doktorske disertacije i objavljen je u časopisu koji je registrovan u SCOPUS međunarodnoj bazi podataka, sa visokim „uplivom“ za oblast humanističkih nauka.

Prezentovani segment istraživanja sastavni je deo prvog od tri poglavlja antiutopijske trilogije – *Besnilo*. Kompetentno i argumentovano, s čvrstim uporištem u relevantnoj teorijskoj literaturi, kandidatkinja razmatra elemente postmodernističkih narativnih strategija na primeru jednog od tri romana koji čine Pekićevu antiutopijsku trilogiju. Dio zaključaka do kojih je došla u disertaciji odnosi se u naznačenom radu na žanrovsku hibridnost narativne strukture; višestrukost pripovednih perspektiva; instancu priređivača; mešanje i pretapanje vremenskih planova; građenje simboličnih prostornih struktura; specifično kompoziciono uređenje sa naglašenim uvodnim okvirom; postupke intertekstualnosti i dokumentarnosti; fantastike; preispitivanje „istorijskih istina“, te modelovanje „promšanih“ ljudskih sudbina.

Na osnovu sprovedene analize, doktorantkinja zaključuje da je opravdano govoriti da Borislav Pekić piše svoje tekstove (prevashodno trilogiju) po poetičkim zakonitostima poetike postmodernizma, što je i osnovna hipoteza od koje se u okviru disertacije polazi, ali nagoveštava i rezultat i kvalitet same disertacije, tj. transfiguraciju žanrovske strukture naučnih utopija na izmaku XX veka koja se manifestuje fantastičkim diskursom u otklonu prema tradicionalnim diskurzivnim strategijama, ali i ne-literarnom kontekstu (filosofskom, antropološkom, kulturološkom...), na jasnim primerima pokazujući višestrukost perspektiva, udvajanje naracije te obrazovanje narativnih krugova.

Kandidatkinja se dotakla i pitanja odnosa postmodernizam i poststrukturalizam (koje je potpunije razrađeno u disertaciji), dokazujući analitički i postupno jednu od najvažnijih teza poststrukturalističke teorije književnosti – ideju intertekstualnosti u ekvivalentnim okvirima

postmodernističke proze (citatnost, dokumentarnost i sl.), ne prenebregavajući činjenicu da je poststrukturalizam ipak bliži intelektualnoj klimi postmoderne („razgrađivanje“ pojmovnih osnova strukturalizma te „demontaža“ njegove centralne paradigme: naučnog modela modernističke misli).

Datum i ovjera (pečat i potpis odgovorne osobe)

U Nikšiću, 18.12. 2019.

DEKAN
Jovanić

Prilog dokumenta sadrži:

1. Potvrdu o predaji doktorske disertacije organizacionoj jedinici
2. Odluku o imenovanju komisije za pregled i ocjenu doktorske disertacije
3. Kopiju rada publikovanog u časopisu sa odgovarajuće liste
4. Biografiju i bibliografiju kandidata
5. Biografiju i bibliografiju članova komisije za pregled i ocjenu doktorske disertacije sa potvrdom o izboru u odgovarajuće akademsko zvanje i potvrdom da barem jedan član komisije nije u radnom odnosu na Univerzitetu Crne Gore

UNIVERZITET CRNE GORE

FILOLOŠKI FAKULTET

POTVRDA

O predaji doktorske disertacije

Potvrđuje se da je mr Maja Sekulović predala doktorsku disertaciju pod nazivom *Poetika post-modernizma u antiutopijskoj trilogiji Borislava Pekića ('Besnilo', 'Atlantida', '1999')*, dana 18. 12. 2019. godine na dalju proceduru.

Potvrda se izdaje u svrhu pregleda i ocjene doktorske disertacije.

U Nikšiću,

18. 12. 2019.

UNIVERZITET CRNE GORE
FILOLOŠKI FAKULTET
Broj 01-2408
18. 12. 2019 god.
NIKŠIĆ

Filozofski fakultet
Univerziteta u Novom Sadu

POTVRDA

Potvrđujem da doktorska disertacija kandidatkinje mr Maje Sekulović pod nazivom *Poetika postmodernizma u antiutopijskoj trilogiji Borislava Pečića ('Besnilo', 'Atlantida', '1999')* ispunjava predviđene uslove i da može biti predata organizacionoj jedinici radi sprovođenja dalje procedure.

Prof. Dr Sava Damjanov

Novi Sad,

16.12. 2019.

Orwell's *1984* in Pekić's *1999*: Intertextual Relations

Maja Sekulović

University of Montenegro, Faculty of Philology, Danila Bojovića bb, Nikšić, Montenegro
maja.kultura@gmail.com

This paper examines intertextual relations between two dystopian novels – Borislav Pekić's anthropological account entitled 1999 and George Orwell's 1984. In postmodernism, the literary movement which Pekić's oeuvre belongs to in terms of poetic principles, intertextual dialogue is very active and dominant. I argue that Orwell's novel serves as a proto-text or an inspiration for Pekić in constructing his own narrative. This is particularly reflected in the conceptual organization of key elements of the narrative structure such as chronotope and characters. The dominant spatial structure taken over from Orwell is the Golden Country, a pasture where all important events in the novel take place. Similarly, the prominent temporal determinant, i.e. the year 1999, becomes a symbol just as it is the case with 1984. As regards the constructs of the plot, i.e. the characters, it is proposed that Pekić's Arno and the mole emerge as counterparts to Orwell's Winston and O'Brien. The chronotope of meeting, along with the resonant sentences "We shall meet in the place where there is no darkness" and "We shall meet when flowers bloom again," is a constant in both narrative structures. Regarding personality traits, Pekić's last man in the world, i.e. Arno, is well-matched with Winston, Orwell's last man. Both are modelled as aloof, lonely in their lives and ideas, and as individuals juxtaposed with the group. Furthermore, Pekić treats the motifs of love, history and rats similarly to the way Orwell does. Love fails to ensure the survival of humankind, historical facts are misrepresented, while the motif of rats metaphorically represents danger in both texts.

Keywords: English literature / Serbian literature / comparative studies / dystopia / dystopian novel / intertextuality / Orwell, George: *1984* / Pekić, Borislav: *1999*

The years in which Borislav Pekić¹ wrote were marked by notable shifts in the arts, especially in literature, with postmodern poetics playing an active role in the creation of literary texts. Reading (through) the narratives from this author against the backdrop of postmodern literary theory calls for the interpretation of phenomena such as the “poetic narrator” (Jerkov 30) and the corresponding “poetic reading,” self-reference, the narration of poetics, intertextuality, documentarism, disruption of chronology and logic in narration, time, vision of the world, fragmentation, metafiction, the questioning of “historical facts,” hybrid genres and parody.

Pekić’s literary output has attracted the interest of numerous critics. Due to its polyvalence, his oeuvre has been looked at from many perspectives, some of which we briefly mention here: Pijanović examines poetic laws in constructing Pekić’s entire novelistic work; Stojanović points out citationality as one of the essential constants of his poetics; Baturan gives prominence to documents, considering various forms of their incorporation into a text; Milošević deals with *mythomachy*, approaching all Pekić’s works from this angle and pointing out that “Pekić’s artistic criticism is always targeted at a single form of mythical vision of the world, which this unrelenting critic debunks without any compromise”² (5); Mustedanagić scrutinizes the issue of grotesque – a stylistic mechanism shaping the picture of the world in Pekić’s novels; Ahmetagić investigates the analytical myth and the Biblical subtext; whereas Cvijetić explores Orwell’s dystopia and how it resonates through Pekić’s prose.

Following an insight into relevant literature on Pekić’s body of work, we conclude that, despite being the subject of some of the previous studies (Mustedanagić, Stojanović, Pijanović, Cvijetić, Lazić), the issue of intertextual relations between Pekić’s *1999* and Orwell’s

---

¹ Borislav Pekić was one of the most prominent South Slavic writers of the twentieth century. In 1965 he published his first novel *The Time of Miracles*, which was followed by the novel-chronicle *The Pilgrimage of Arsenije Njegovan*; the novellas *The Rise and Fall of Icarus Gubelkian* and *The Apology and the Last Days*; the satire *How to Quiet a Vampire*; the fantasy novel in seven volumes entitled *The Golden Fleece* (1978–1986), for which he won the Njegos Award; genre-novel *Rabies*; the anthropological novel *1999*, for which he received a science fiction award and *Atlantis I–II*, which earned him the Ivan Goran Kovačić prize; a collection of Gothic stories entitled *The New Jerusalem*. In 1984 he published *Selected Works* in 12 books, whereby the twelfth volume consists of essays and diaries. His autobiographical prose *The Years the Locusts Devoured* was published in two volumes – the first in 1987, and the second in 1989.

² This and other translations from the non-English sources are made by the author of the article.

1984 has not been delved into in detail, which is why this paper will attempt to shed light on the points linking the two narratives, as well as to expound on comparisons and contribute to the existing literature by providing parallels that have not been identified so far. The present study aims to explain how Orwell's text served as an inspiration or a starting point for the development of this narrative of Pekić's, while providing a succinct synthesis of the above, which has not been attempted so far. It should be noted, however, that Orwell's novels will not be placed in a broader intertextual context, as this would require a separate study.

On intertextuality

The introduction of the term intertextuality (see: Juvan) into the discourse of literary theory can largely be attributed to Kristeva, so 1968 is taken as "the official beginning." Kristeva developed her theory relying on Bakhtin, emphasizing that he was "one of the first to replace the static hewing out of texts with a model where literary structure does not simply *exist* but is generated in relation to another structure" (64–65, emphasis original), while also pointing out that each text is constructed as a mosaic of quotations which are absorbed and transformed into another text.

This view is also maintained by Barthes, who examines the possibility of analysing literature as a dialectical mode of writing which takes place within a single text (as cited in Bužinjska 172). In his view, the mode of writing a text hides in itself, beneath the surface of the word, reruns, parodies, reverberations of other modes of writing, which is why we should no longer speak of intersubjectivity in literature, but rather of intertextuality.

Kristeva, Barthes and Foucault declare "the death of the author" and herald the end of text autonomy, claiming that it is not the author who is the narrating entity, but rather discourse as a whole speaking through the author, predetermined by earlier works and ideas (as cited in Maširević 421). Thus Foucault (23) believes that "the frontiers of a book are never clear-cut," but that a book "is caught up in a system of references to other books, other texts, other sentences: it is a node within a network."

Intertextuality as a literary device found its full expression in post-modernism. Although this concept was also present in literature and literary theory earlier (Stojanović 9; Juvan 17–19), postmodernists

treat it in a completely new fashion, by which it becomes one of the key principles of this vastly controversial poetics. Juvan (99) suggests that “intertextuality and related expressions (quotation, double coding, hybridization, palimpsest) have also been driven to the surface by postmodern art and its aesthetic reflection. In fact, most theorists consider intertextuality as one of the constituent characteristics of this movement.”

A large number of postmodern texts are dialogic in nature, or “a game of citations, open imitations, borrowings, and variations on the themes of others” (Epstein 50). Lešić notes that in postmodernism the writer’s wish to communicate with other writers has become stronger than ever, and is the reason why a postmodern text often displays features of a “metatext,” which “represents a reply to other texts, as their own version, or just like a quote, like an homage, like an adaptation or like a parody, which has become exceptionally popular just now” (Lešić 424).

Texts displaying intertextual processes tend to be read closely in an innovative way. These processes are mostly twofold, so they give rise to a new reading of the intertext and the prototext. “Thus tradition, which to a certain extent forms new texts, becomes at the same time innovated with new ones” (Stojanović 37).

Taking into account the writer : work : reader relationship, Kristeva assigned an active role to the reader by viewing them as an accomplice or continuator of an intertextual dialogue (as cited in Bužinjska), whereas Riffaterre (626) proposes that an intertext is “the corpus of texts the reader may legitimately connect with the one before his eyes,” pointing out that those texts are brought to mind by what the reader is reading.

Pekić makes extensive use of intertextuality, often establishing a controversial relationship towards prototext, given that he deconstructs and reinterprets myths, but also texts of different genres.

He is favourably disposed towards intertextuality, underlining that he sees other texts as a free corpus, as something that can be incorporated into his experience on a case-by-case basis: “[A]s soon as it is in one’s experience, it may also become an intransigent part of ‘my work.’ I do not see it from the standpoint of a lawyer, but from the viewpoint of an artist” (Pekić, *Kaverna* 13).

Pekić and Orwell: 1999 and 1984

The novel *1999* is a part of the anti-utopian trilogy (*Rabies, Atlantis* and *1999*), which corresponds to the broad spectrum of literary and non-literary texts. Using a novel approach, the narrative addresses a number of themes, characters and situations that are directly linked to the literary heritage.

With regard to intertextual relations, in *1999* Pekić reinterprets, demythologizes and deconstructs many myths, among which the following phenomena are read in a new light: classical and biblical (the myths of Sisyphus, Pan, Genesis and Apocalypse, Utopia, Prophet, Fatum), as well as the contemporary myths of science and technology. Attention is also given to the deconstruction of the myths of the past and the future, whereas intertextual relations with Orwell and his *1984* make up a separate group.

The author himself puts forward ideas that inspired him to establish intertextual relations:

By all means, apart from the idea of the final 1999, the book also includes a number of other “driving” ideas: that of Plato about “several mankind,” according to Solon’s report from Sais; the idea of the Golden Country taken over from Orwell; the Manichaic idea of the eternal conflict between the light (Spirit) and the dark (Matter); the idea of Messianism, permeated through all major characters of all stories, and somewhat differently understood than in “The Times of Miracles” etc. (Pekić, *Through 1984* 219–220)

Pekić engages in the (re)interpretation of the ideas mentioned above, but also of other model texts that he uses to construct his narratives, in his own unique way.

This paper will attempt to prove the hypothesis that *1984* is fit for the construction but also for the interpretation of *1999*. There are a number of linking threads that represent an unbreakable bond between the two texts that turn out as a dialogic polemic. The present study highlights a number of elements of the narrative structure which, in our view, may have served as an inspiration for Pekić to create and construct his text, since those issues are addressed in a similar fashion in Orwell’s novel (see Table 1). The following comparison also includes some general or universal themes (the theme of aloofness, the individual-collective relationship etc.), whose interpretation by the two authors will be of particular interest to us.

Orwell	Pekić
Chronos: 1984	Chronos: 1999
Topos: the Golden Country	Topos: the Golden Country
The motif of the last man – Winston	The motif of last man – Arno
The motif of meeting: “We shall meet in the place where there is no darkness”	The motif of meeting: “We shall meet when flowers bloom again”
The motif of rats	The motif of rats
The attempt to develop a rapport: Winston: O’Brien	The attempt to develop a rapport: Arno: the mole
The harbinger of false salvation: O’Brien	The harbinger of false salvation: the mole
The motif of aloofness/loneliness	The motif of aloofness/loneliness
Special treatment of love	Special treatment of love
Individual : totalitarianism (Party)	Individual : collective
Winston : O’Brien	Arno : robots
Falsification of history: Winston changes historical facts	Falsification of history: Robots conceal data on human histo- ry, which has vanished from memory

Table 1

The issue of genre: dystopian context

Narrative complexity in terms of genre is reflected in all Pekić’s literary output. He assigns a genre to all his works, at the same time providing a key to close reading.³ The novel *1999* is a multi-coded text, which is here looked at from different angles, while the author marks it as “an anthropological account.”⁴ In parallel with the initial determination of

³ Accordingly, subtitle functionality emerges as an important trait of Pekić’s poetics (Sekulović 323). Vukićević Janković further notes that “such a procedure requires us to perceive the addition of subtitles to a text as a special sign of its sense, but also of its poetic essence, or as a signal that combines the text’s meaning dispersion with its form” (193–194).

⁴ “It seems that by choosing the subtitle “anthropological account” the writer wanted to encompass the development of humankind and civilization over a longer

the genre, this novel is interpreted as: SF – a novel subtly constructed with the science fiction code, a philosophical novel, animal fiction, an apocalypse novel, dystopia – “whose main feature is discarding the idea of progress and the most profound doubt about all utopian notions” (Damjanov 480).

South-Slavic scholars generally study *1999* within the framework of anti-utopia (e.g. Cvijetić, Lazić, Pijanović, Stojanović, etc.), whereas Orwell's *1984* is generally classified as a dystopia. In fact, the distinction between the terms “anti-utopia” and “dystopia” has been rather vague, which is why many literary theorists have used them interchangeably. For instance, Kumar tends not to draw a distinction between anti-utopia and dystopia, but rather “uses anti-utopia as a generic term, which includes what is sometimes called the dystopia” (as cited in Claeys 279), while referring to anti-utopia as a negative response to utopia. According to Sargent, both anti-utopia and dystopia refer to a non-existent society, but anti-utopia is intended to be seen as a criticism of utopianism or of some particular eutopia, whereas dystopia acts as a criticism of a particular contemporary society, which implies that dystopia is more specific in nature than anti-utopia. This view is supported by Sisk, who makes a clear distinction between the two terms by noting that “anti-utopias merely criticize more generalized utopian ideals, while dystopias aggressively target contemporary social structures without direct reference to utopia” (5). In line with the terminological and conceptual dichotomy proposed by Sargent and Sisk, we will refer here to Pekić's *1999* as a dystopian novel.

In dystopia (or anti-utopia) – an imaginary bad place – events take place in a future that is portrayed as the present. Dystopia as a system is also characterized by authoritarian, totalitarian or repressive (political) regimes, where every portion of life is under control. Unlike the principle of hope in utopia, in anti-utopia (dystopia) “the concerns and fears of the author comes to the fore in light of potential deviations in the social, mental and ethical development of humankind” (Jović 486). The said qualities are well characteristic of the novels explored by the present study and thus represent another thread that links them.

The novel *1984* is regarded as a symbol of totalitarianism – a universal story which is applicable to all times, a dystopian picture of society where everything is subject to control, to the all-seeing eye of Big Brother, with the assistance of telescreens and microphones, by which the author alerts the reader to the risk of technological development,

---

period of time, without sticking to the strict methodology of history and its continuous reliance on sources” Lazić (99).

and to the threatening picture of the world that should never and must never become. Although Winston as an individual is at the centre of events, the story spreads to the whole world, to all negative characteristics it should not assume.

By contrast, Pekić's dystopian world is a world ruled by robots as the ideals of technological advancement, leading to the extinction of humanity and nature. Robots have full control over everything, even over "the last man in the world." It is the world in which the bad sides of our civilization have been maximized. Technological advancement brings along the collapse of humanity, while robots cover the tracks of the human civilization by altering history.

Below are discussed some important links that permeate through these two novels and are part of anti-utopian/dystopian poetics, including: the destruction of the myth of progress, placing the events into the future while narrating in the present, emergence of an ideal (utopian) structure (the Golden Country), the abolition of history due to continuous reevaluation of the past and the functional needs of the present, attrition of opinion, repression of sexuality, anti-humanism and all-out depersonalization (Cvijetić 42).

"As it was, so shall it be ... Or it was 6 July 1999"

Following the determination of genre, the first thread of the novel's intertextual dialogue is the year, which is semantically marked in the very title, the initial place of the text's narrative structure. The title sends a signal and places importance on the year, while graphically it corresponds to the model novel. Asked about the reason he opted for 1999, Pekić responds:

Nostradamus predicted the annihilation of this human civilization for July 1999. It is then that the first human civilization collapses. The few survivors mutate into a super-individualistic civilization of absolute welfare, maintained by robots, while people never meet each other for thousands of years. One mutant, however, an archaeologist, finds the remains of an ancient ideal civilization ... (Pekić, *The Japanese* 163)

The reader sees 1999 – and the time in it – in two ways. At the time of the writing of the book, the year 1999 represents the (uncertain) future. From the viewpoint of the time of writing, 1999 is designated as the end of the world and as the collapse of civilization, and it always recurs in the novel with the same purpose.

This symbol year, which dominates all of the five stories, is a metaphor for certainty that the world will come to an end (Stojanović 88). Every new civilization is born and dies (in the year 1999), which is why at the symbolic level this is also a story about archetypal birth and death, i.e. a never-ending cycle, as one time circle closes after each demise of humankind while another is formed in parallel. Arno from every story wonders whether he is the last man of a bygone world or the first man of a world being born. What is particularly interesting is the fact that the author chooses 1999 to be the year of the apocalypse, given that it represents the borderline between the old and the new millennium.

Conversely, *1984* was written in 1948 (published in 1949) and back then it represented a distant (dystopian) future. However, from the then perspective (but also from the contemporary one), *1984* depicts the present, conveys the universality of the message relating to the totalitarian way of life and the totalitarian regime. Rupel (230) notes that – when we speak today of “Orwellianism” or about 1984, we think of a particular period of time, a historic phenomenon, which does not solely pertain to an individual or a stratum of society, but to the whole world.

This year is symbolically marked in Pekić's novel as well. The present study explores it within the chronotope that concludes the novel, where the timeline is exactly 1984 – the year in which Pekić, by no coincidence, published his novel. Thus, he writes about his (dystopian) future in 1984, the year which represented a dystopian future for Orwell as well. In the fourth story of the novel, Pekić employs a moment which is close to the present time, except that the reader knows that the depicted humankind is of android, robotic nature. The year in which the events take place is 1984, but 1999 also gets a prominent position, particularly through the prophecy of Nostradamus.

In the novel, we observe the difference between the mythical and historical conceptions of time. The mythical time in the form of circulation (*uroborus*) and repetition (the beginning of a new cycle) is the fundamental model governing all the stories. Pekić himself notes that there is a dichotomy with respect to this text, and that he “is optimistic because he perceives time as being an everlasting repetition of archetypal contents; he is pessimistic, because such contents are generally the same and uncertain in terms of values” (Pekić, *Literature* 278). Yet, the contemporary reader finds it much more difficult to perceive historical time, as it is spread over millions and billions of years passing through the five stories. According to Lazić, a major step forward into the future and then a gradual return to the past – which, in fact, is the present for the reader – “might be considered a historical projection to the mythical super-time, in which the flow

of time is no longer important” (103). In the robotic civilization, however, the only certain time is 1999, and everything is about it, everything is seen against it – what was and what will be.

“It was an old pasture, cropped by rabbits and burrowed by moles”

The dominant spatial structure in Pekić’s novel is the pasture or the Golden Country. Together with the year 1999, it is one of the connective elements, which leads the text to be interpreted as a novelistic structure (the same – apocalyptic – chronotope emerges in each of the five stories).

In every story, the pasture is modelled based on the same principle: the same or similar appearance of nature; the main characters see it as a refuge; the dialogue between Arno and the mole; permanence and immutability as salient characteristics. The pasture develops a special kind of rapport with all the characters who visit it, i.e. with the last people in the world. We examine the unbreakable link between these characters and the pasture in the light of the natural : artificial dichotomy, since this link emerges as the last portion of nature on earth that robots want to destroy – driven by their own creed that artificial implies perfect and that everything that is natural represents a potential threat to them. The pasture is also a metaphor for the entire world, for what has left from it following the advancement of technology and machines: a portion of nature that comes under attack in order to be annihilated. From the viewpoint of robots, it is also “another,” “someone else’s,” “a dangerous” world (Mocna 512).

For Orwell’s hero, the Golden Country also presents deliverance, an escape from the world surrounded by microphones and telescreens, a portion of nature which offers him the possibility to be alone, without witnesses, together with his girlfriend Julia. “The pasture in 1984 functions as an isolated, protected space which is out of the reach of totalitarian states. This little oasis of liberty in an illiberal environment thus becomes a utopia at the micro level within the predominant anti-utopian space of the entire country” (Lazić 117–118). Winston sees this space in his dream and the scene is later translated into reality. This utopian space delves into his mind after torture as well – always as a space carrying positive virtues. It represents a counterweight to the telescreen reality – with its big eye and ear, and, just like in Pekić, it evokes “the other,” enclosed world.

Suddenly he was standing on short springy turf, on a summer evening when the slanting rays of the sun gilded the ground. The landscape that he was looking at recurred so often in his dreams that he was never fully certain whether or not he had seen it in the real world. In his waking thoughts he called it the Golden Country. It was an old, rabbit-bitten pasture, with a foot-track wandering across it and a molehill here and there. In the ragged hedge on the opposite side of the field the boughs of the elm trees were swaying very faintly in the breeze, their leaves just stirring in dense masses like women's hair. Somewhere near at hand, though out of sight, there was a clear, slow-moving stream where dace were swimming in the pools under the willow trees. (Orwell 34)

The Golden Country, as Mustedanagić notes, reminiscently evokes the Garden of Eden, the myth of the Golden Age, and only there do Pekić's characters succeed in recovering from the feeling of loneliness, blending with the remains of nature and anticipating the secret of existence.

Orwell's idyllic Golden Country is moved towards the perspective of a future, post-civilization and post-apocalyptic time, where it receives a scientific and science-fictional subtext. It presents a link with the destroyed human civilization and its literature, and appears as the only metaphor of deliverance in the novel. (183)

The pasture recurs in each of the stories and all the key events take place there. Speaking of the "thematized" space, Bal points out that "[s]pace thus becomes an 'acting place' rather than the place of action. It influences the fabula, and the fabula becomes subordinate to the presentation of space" (113). The pasture thus becomes a key spatial structure – a *stable* structure (Bal) which marks all the important events, while Pekić generally gives it an initial place in the mere structure of the story. He names the initial story after it and incorporates a (slightly altered, in his own interpretation) quote from *1984* into the introductory motto of the novel and of the first story. In this way, the author marks the importance of this symbol in multiple respects.

It was an old pasture, cropped by rabbits and burrowed by moles. In the tepid, soft air of the evening, in a landscape filled with delicate rays of the long summer sunset, where everything was made perfect by a man's hand up to sheer artificiality, it looked unexpectedly, even obnoxiously – natural. Forgotten, derelict, sad, as someone who had been unjustly missed by a common wonder. He, Arno, could not explain the attractiveness of its ugliness to anyone. (Pekić, 1999 17)

Throughout the entire text, the pasture is modelled as exceptionally unattractive and derelict, whereby the natural is represented as ugly, while the artificial is depicted as beautiful and perfect. The same

situations recur on it: Arno's escape from robots (the quest for a refuge), the conversation with the mole, love. Always accompanying are an old nag, a dandelion and a stream. In the first story, the "disfigurement of the pasture" is achieved by comparing it to a children's cemetery. "He admitted to himself that the pasture with all those low molehills looks like a derelict children's cemetery. In fact, the pasture used to be a cemetery. And they used to be – the dead" (Pekić, 1999 48). Here, the symbolism is complete, as Arno and his girlfriend would indeed be dead, considering that the apocalypse and the changing of humankind are on their way.

"The last man in the world" also finds salvation on the pasture.

In only one place on the planet did he have the feeling that he came across life. It was not human, he was sure about that. It might have been either plant or animal life.

It happened in the Golden Country, the only nature reserve by his own will, somewhere in the south of the island where he lived.

It was an old pasture, cropped by rabbits and burrowed by moles. ... The Golden Country was the last nature in the world. (Pekić, 1999 166–167)

The Golden Country takes prominent places of the narrative structure, i.e. the boundaries of the text, which are linked together by means of this motif. The transposition of the pasture scene closes the circle, since the quote from the beginning is also found at the end, thus completing the picture. The motif of pasture appears in the dream of Orwell's hero, while in 1999 the Golden Country represents an archetypal place, which reflects the collapse of one and the creation of another humankind (Lazić 118). Pijanović (255) sees it as a space with an extended semantic effect, but also as an arche-sign, a mythical symbol, a topos that becomes a paradigm for reading the possible meanings of a new text, which enables the expansion of the reader's receptive horizon.

"I am the last man in the world"

Pekić uses the motif of the last man in the world, reflected though Orwell's Winston, as the principal tool or the organizational principle by means of which he constructs his stories. In particular, in the locked frame of each new story – *the Announcement* – there exists the "last man," who at the same time wonders whether he is the last man in the world coming to an end or in the world that has just been cre-

ated. Apart from the main or "supreme" Arno, who we recognize in the *Announcements*, the author also brings Arno from the story *The last man in the world* to the fore.

Winston is also the so-called last man, but deformed; in fact, the entire humankind is reflected in him. Mustedanagić (182) sees the last man as ugly, in a stage of decomposition, morally degraded and distorted, a man reflecting the humankind that we may bid farewell to, according to both Orwell and Pekić.

"And do you consider yourself a man?"

"Yes."

"If you are a man, Winston, you are the last man. Your kind is extinct; we are the inheritors. Do you understand that you are alone? You are outside history, you are non-existent." His manner changed and he said more harshly: "And you consider yourself morally superior to us, with our lies and our cruelty?" (Orwell 272)

"You are rotting away," he said; "you are falling to pieces. What are you? A bag of filth. Now turn around and look into that mirror again. Do you see that thing facing you? That is the last man. If you are human, that is humanity. Now put your clothes on again." (Orwell 274).

Pekić's last man from the story *The Last Man in the World* is also a representative of humankind, composed of only one person and robots. He announces that "humans lived and that I am a Human. For I, Arno, know what uncertainty is" (Pekić, 1999 147).

He also knows that this is the last death on the Earth. For he, Arno, is the last man.

Robots did not know that he was aware of that. Fearing for his sanity, they protected him from realizing that he was the only man alive in the world. Out of consideration for their attention, he pretended that he was not aware of that, and that he still believed that the world was inhabited by mutant enclaves of which his was just the biggest one. (Pekić, 1999 154)

The motif of loneliness and aloofness is a linking thread between the two characters. In *1984*, communication among people was not allowed; otherwise, they could be held responsible for thoughtcrimes. Winston is alone in his ideas and has no one to lean on, as he would be betrayed easily. He is an individual who thinks differently from the rest, and thus cannot survive in the world of rules, but has to conform to crowd norms and collective behaviour. All the time he is alone in the

idea of overthrowing the Party. At one point O'Brien tells him he is a lunatic for thinking differently.

That is what has brought you here. You are here because you have failed in humility, in self-discipline. You would not make the act of submission which is the price of sanity. You preferred to be a lunatic, a minority of one. ... Reality exists in the human mind, and nowhere else. Not in the individual mind, which can make mistakes, and in any case soon perishes: only in the mind of the Party, which is collective and immortal. Whatever the Party holds to be the truth, is truth. It is impossible to see reality except by looking through the eyes of the Party. ... You must humble yourself before you can become sane. (Orwell 251)

In the world of tight rules, it is impossible to be out of the ordinary without being punished. Winston remains alone in his idea, prevented from putting them into action, as he is under the watchful eye of O'Brien. He symbolizes an individual in relation to O'Brien, who is a representative of totalitarianism and who is backed by the Party and the collective under its control.

Arno also experiences the feeling of loneliness, apathy and aloofness. "The last man in the world" is poisoned by loneliness. He finds no reason to continue to live. The motif of dying recurs as a constant. It is emphasized throughout the whole text that Arno *was dying*, i.e. that this was a continuous process. Opposite of the last man are robots, as collective heroes, who want to be considered on par with people.

He has always been alone. He used to be alone when there was life on the planet. To be in a mutant world was to be alone. He who was the first, was also the last. There was not just one world. There were as many worlds as there were people. As many dimensions as there were worlds. And in every of those dimensions there was one human being. Perfect and miserable. At the same time the first and the last human in the world. (Pekić, 1999 165)

The link between the main heroes is emphasized by means of rats, a special motif in constructing the two narratives. The mole comes to take Arno to "where there are no rats," which directly makes the reader think of the rat from Orwell's story – which O'Brien uses to convert Winston, confronting him with his biggest fear, just when he is supposed to betray what he cares about the most – his love, i.e. Julia. "In your case," said O'Brien, "the worst thing in the world happens to be rats" (Orwell 285).

On the other hand, the mole tells Arno "Everyone should have their own rat," metaphorically suggesting that it came to bring it where there is no danger.

"I came to take you
Where?
Where there are no rats." (Pekić 1999 32)

"We shall meet when flowers bloom again"

The leitmotif that permeates through the entire text is the continuous meeting of the two heroes, heralded with the sentence "We shall meet when flowers bloom again." This leitmotif invokes the resonant sentence from *1984* – "We shall meet in the place where there is no darkness." The place where Orwell's heroes meet is the notorious Room 101, while Pekić's heroes meet in each of the stories, specifically on the pasture. The notorious Room 101 is an anti-utopian space which represents an antipode to the utopian ideal of the Golden Country (Lazić 113).

Orwell's heroes meet several times throughout the text, and their meeting is always semantically marked. In the initial encounter, O'Brien tells Winston that if they ever meet, it will be in a place where there is no darkness. Through regressive symbolization and reading back, we conclude that this is a reference to the Ministry of Love, without windows and with lights never turned out, where the flow of time is disrupted by not knowing what time of day; this affects the prisoner's mental state, as (paradoxically) it is in the Ministry of Love that prisoners become subject to torture. Winston is hoping for an encounter with O'Brien, believing that they share the same ideas of a rebellion against the Party. Seemingly, an attempt is made to establish rapport between the two characters. O'Brien, however, deceives Winston, while Winston believes he is his like-minded friend. O'Brien thus emerges as a harbinger of false salvation: the moment he sees O'Brien in the Ministry, Winston believes he is saved; however, it turns out O'Brien is in fact his tormentor, who has never given up the principles of the Party. Similarly, the mole, just like O'Brien, is a harbinger of false salvation, as in the fourth story we become aware of its mechanical nature (Cvijetić 131).

The subsequent meeting between Arno and the mole, which takes place in each story in a new temporal structure, is heralded with the symbolic sentence "When flowers bloom again." In interpreting the meeting between Arno and the mole, we shall briefly refer to Bakhtin's view of the chronotope of meeting, or the motif of meeting: "In any meeting the temporal marker ('at one and the same time') is insepa-

rable from the spatial marker ('in one and the same place')" (87). A similar phenomenon is also observed in *1999*. The meeting of the main characters always happens at the same time (in the year 1999) and in the same place (the pasture). Bakhtin proposes that the motif of meeting may become a very deep symbol, and that this chronotope often has a compositional role and is related to the motif of parting. Pekić's heroes meet and part in each of the stories, which accentuates the futility of any human hope of salvation.

As Mustedanagić suggests, the mole, as the truth bearer, is one of the symbols recurring as leitmotifs in *1999* (185), and conveys the same message in each of the five stories. It symbolizes the underworld where she comes from and where she belongs to, "the Spirit of the Earth (the Spirit of the Earth is in fact the Spirit of Nature, and the Spirit of Nature – the Spirit of the Universe"; Pekić, *Komentari* 296), while the human is *above*, on the ground. The mole is characterized by wisdom and comes in the first story to take Arno away, as there is a sign that Something (the apocalypse) will happen, and that he must go where everything comes from, *down under*. According to the dictionary of symbols (Chevalier and Gheerbrant 320), the mole is an initiator in the unseen world and death, and this initiation, when achieved, protects from disease and heals. Pekić justifies the choice of the model, as one of the fundamental elements of the structure, as follows:

The mole is, therefore, with its primitiveness, as the oldest of creatures on earth belonging to our humankind as I see it, carries inside itself the highest life values, the highest endurance and that is the reason why it lasts, while human civilizations collapse, throughout millions of years, one after another, until they are converted into an animated image of themselves, and embark on a journey of new hope, but a journey of completely different human beings. (Pekić, *Comments* 300)

Asked by Arno when they would meet again, the mole responds: "I will come back when flowers bloom again – it said loudly, not knowing why, as if it was repeating something he had already heard" (Pekić, *1999* 123).

Every Arno feels as if he had been on the pasture, as if he had listened to the mole's words, which we argue to be related to memory that stems from collective unawareness – as though bygone events were repeating themselves. Interestingly enough, the mole always chooses to appear in spring, when nature awakens to new life. The place of their meeting always turns out to be the Golden Country, as only in this portion of nature is it possible to witness life and the meeting of Otherness.

The mole also appears in cycles in the Epilogue – the *Interplay*, but this time alone, as there is no one out there to confirm what drops of water those are. Through its appearance at the end, the author also offers us the possibility to see the world from the mole's perspective, but also to note that it carries the memory of the big flood.

A flash of lightning just lit up the sky.

“Not again,” the mole thought and disappeared in the earth. (Pekić, 1999 381)

“People referred to everything he felt as love and he obediently stuck to that interpretation only to continue to be alone”

The theme of love is present in several stories from 1999, and deconstructed completely, reduced to absurdity, as it is no longer about love which can bring peace and prosperity, and which can herald the propagation of the human species. Any propagation is doomed; the only certain thing is the shift of human civilization. In the first story we get the impression that Arno has no feelings for the girl he spends time with:

He fell to his knees, looking in the direction of the city, along the road that his girlfriend would normally take. She would arrive on her loud motorcycle that he hated. She would bring the radio he feared. She would always wear the dresses he could not care less about. She would say the words he dreaded. She would think the way he could not understand. People referred to everything he felt as love and he obediently stuck to that interpretation only to remain alone ... (Pekić, 1999 24)

The loves accomplished in the other two stories are meaningless and absurd: the intimate fusion does not bring what it was supposed to, the propagation of the species does not occur, as all the characters end their lives tragically. Stojanović sees this fusion as “the last act of humankind in an attempt of meaningless reproduction” (81).

The absurdity of love is also one of the themes in Orwell's novel. The love between Winston and Julia is made meaningless, as they are under the watchful eye of Big Brother, doomed to hiding. Their relationship is forbidden, as the Party has a special vision of love: one needs to be granted permission and everything that happens between two people in love is a matter of the Party and may only be in the service of the Party. The love between Winston and Julia does not succeed, they

betray each other and everything becomes meaningless. Love is left at the bottom of the ladder during the torture of Winston. The transformation into a new man – a man who loves Big Brother – which takes place in the Ministry of Love, also demands a betrayal of the idea of love, i.e. a betrayal of the only woman he loves.

Totalitarianism means complete substitutability and complete betrayal. That is why the following song has a prominent place in the novel: *Under the spreading chestnut tree I sold you and you sold me*. The mutual betrayal by Julia and Winston is a fundamental requirement from O'Brien and the Party regime. Just like love and any 'horizontal' loyalty stand in the way of the Party. Only when these can be cleaned out is it possible to shape a person according to the party image and programme. (Rupel 242–243)

The issue of sexuality is treated similarly in both novels. "In 1999 the world's government eliminated the need for another human being, for sex impulse, joint logic and feelings related to the species as a whole" (Cvijetić 121). In Orwell, sex impulse is also treated in a special way: it is considered dangerous as it gets out of the Party's control and should therefore be destroyed, if possible.

What was more important was that sexual privation induced hysteria, which was desirable because it could be transformed into war-fever and leader-worship. The way she put it was:

When you make love you're using up energy; and afterwards you feel happy and don't give a damn for anything. They can't bear you to feel like that. They want you to be bursting with energy all the time. All this marching up and down and cheering and waving flags is simply sex gone sour. If you're happy inside yourself, why should you get excited about Big Brother and the Three-Year Plans and the Two Minutes Hate and all the rest of their bloody rot? (Orwell 137)

"There was no official history"

Postmodernism rejects stable value systems and absolute truth, with one of the most important features being the questioning of so-called "historical truths." Representatives of postmodern literature nurture a reconstructive relationship with history, which they examine critically, while some even declare "the death of history" (Lucy 85). The question arises whether the past – and therefore history – is the same as it is showed to us and as we "read" it.

Hutcheon points out that history is not made obsolete, but rather re-examined, as a human construct: "And in arguing that history does not exist except as text, it does not stupidly and 'gleefully' deny that the past existed, but only that its accessibility to us now is entirely conditioned by textuality. We cannot know the past except through its texts: its documents, its evidence, even its eye-witness accounts are texts" (16).

We find the idea of falsification or distortion of historical facts in Orwell as well. Winston works in the Ministry of Truth on altering facts (whereby truth becomes a lie). History is rewritten on a daily basis and adapted to the Party and its requirements.

Every record has been destroyed or falsified, every book has been rewritten, every picture has been repainted, every statue and street and building has been renamed, every date has been altered. And that process is continuing day by day and minute by minute. History has stopped. Nothing exists except an endless present in which the Party is always right. I know, of course, that the past is falsified, but it would never be possible for me to prove it, even when I did the falsification myself. After the thing is done, no evidence ever remains. The only evidence is inside my own mind, and I don't know with any certainty that any other human being shares my memories. (Orwell 158)

Pekić treats history in a similar fashion: he offers an interpretation of historical events based on human and robotic projections. The key issue which is called into question is the validity of history, i.e. which history is *the real one*: human or robotic. Accordingly, robots want to *delete* human history, placing their own at the forefront, while consigning human history to oblivion. They control events, rewrite history, cover the tracks of truth; furthermore, by controlling the past they exercise authority over the future (Cvijetić 126).

In each of the stories an attempt is made to decipher history. Thus Arno the archaeologist, explains that there is no official history and that all traditional teachings about the causes of the collapse of human civilization are wrong. "He could not rely on robotic information either, and when he asked them to tell the truth, it is questionable how much they knew it at all" (Pekić, 1999 111).

Robotic information is always presented as misleading and never completely reliable. It was not allowed to explore history, except if it concerns the causes of the fall of the First Humankind so as to better understand the Fundamental Truths of the Second Fall. Robots prohibit any discussion about human history.

There was no history except for what he knew, but not because it was thought that history had never existed, but because nothing is known about it. History is still being told to the first humankind, but over these twenty-five years of its short span, the first humankind has noticed that those stories are becoming increasingly sporadic, increasingly volatile, increasingly unreliable. Robots would change them as though they were programmed to take all value, all credibility away from them.

He would remember, for example, a convincing story that robots were made by people. Now, however, it is claimed that robots came into being simultaneously with people as a more perfect form of the same type of existence. (Pekić, 1999 115)

Robots continuously alter stories about people and their history. They want to suppress the myth that it was people who invented them. After the death of Arno – the archaeologist, Arno – the robot wants to wipe out every vestige of the New Jerusalem, which is found in the archaeological notebook, since the Second Humankind does not record anything, thus rejecting history. Arno, the robot, burns the manuscript, deletes the New Jerusalem from his memory, keeping only its name in his mind.

In the third story, however, it is emphasized that human history is dangerous for robots, and that it is first forbidden and then forgotten, as it could restore the mislaid purpose to people and raise their awareness of their capacity that robots have claimed for themselves. Arno, the last man in the world, believes that robots only reproduce human history and that such a civilization may only find its purpose in death.

The above presented excerpt from the two novels suggests that the issue of history is misleading and that the so-called historical knowledge may not be discerned in full. And just as Orwell falsifies, so does Pekić employ a similar model (which is especially prevalent in post-modernism) to deconstruct the theme in each of the stories.

Conclusion

This study argued that George Orwell's *1984* served as an inspiration and a prototext for Borislav Pekić's dystopia *1999*. We attempted to show that the intertextual dialogue is very intense and that it occurs in those segments relating to the organization of chronotope, characters, motifs of love and the questioning of historical facts. The dominant spatial structure taken over from Orwell is the Golden Country or pasture, where all important events in the novel take place. In addition

to topos, there is also chromos: the year as a salient symbol in the text (the years 1999 and 1984). As regards the constructs of fabula, i.e. the characters, we have demonstrated how Pekić's Arno and the mole act as antipodes to Orwell's Winston and O'Brien. The chronotope of meeting, along with the resonant sentences "We shall meet in the place where there is no darkness" and "We shall meet when flowers bloom again," is a constant in both narrative structures. Pekić's last man in the world, i.e. Arno, is well-matched with Winston, Orwell's last man. Both are modelled as aloof, lonely in their lives and ideas, and as individuals juxtaposed with the group.

With this novel, Pekić yet again confirms that intertextuality is a very productive method used in the poetics of postmodernism and that "old" texts are read again through "new ones." This presents a special quality that requires an active and engaged reader, by which the writer–work–reader relationship is additionally strengthened.

WORKS CITED

- Ahmetagić, Jasmina. *Antički mit u prozi Borislava Pekića*. Beograd: Književna reč, 2001.
- Bakhtin, Mikhail. *The Dialogic Imagination: Four Essays*. Ed. Michael Holquist. Trans. Caryl Emerson and Michael Holquist. Austin, TX: UT Press, 1982.
- Bal, Mieke. *Narratology: Introduction to the Theory of Narrative*. Toronto: University of Toronto, 1997.
- Barthes, Roland. *Ceuvres completes II*. Paris: Seuil, 1994.
- Baturan, Radomir. *Romani Borislava Pekića*. Nikšić: NIO Univerzitetska riječ, 1989.
- Bužinjska, Ana; Markovski, Mihail Pavel. *Književne teorije XX veka*. Beograd: Službeni glasnik, 2009.
- Chevalier, Jean; Gheerbrant, Alain. *Rječnik simbola*. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb; Mladost, 1994.
- Claeys, Gregory. *Dystopia: A Natural History: A Study of Modern Despotism, Its Antecedents, and Its Literary Diffractions*. Oxford: Oxford, 2017.
- Cvijetić, Maja. *Pekićev Orvel*. Beograd: Plato, 2007.
- Damjanov, Sava. "Utopijsko-antiutopijski čitalac Borislav Pekić." *Poetika Borislava Pekića: preplitanje žanrova*. Ed. Petar Pijanović and Aleksandar Jerkov. Beograd: Institut za književnost i umetnost; Službeni glasnik, 2009. 479–483.
- Epstein, Mikhail N. *Postmodernizam*. Beograd: Slovo, 1998.
- Foucault, Michel. *The Archaeology of Knowledge*. Trans. A. M. Sheridan Smith. New York: Pantheon, 1972.
- Hutcheon, Linda. *The Poetics of Postmodernism: History, Theory, Fiction*. New York: Routledge, 1988.
- Jerkov, Aleksandar. *Nova tekstualnost*. Podgorica, Nikšić and Beograd: Unireks, Prosveta, Oktoih, 1992.
- Jović, Bojan. "O nekim izvorima Pekićevih robotskih antropopeja." *Poetika Borislava Pekića: preplitanje žanrova*. Ed. Petar Pijanović and Aleksandar Jerkov. Beograd: Institut za književnost i umetnost; Službeni glasnik, 2009. 485–495.

- Juvan, Marko. *Intertekstualnost*. Tran. Bojana Stojanović Pantović. Novi Sad: Akademski knjiga, 2013.
- Kristeva, Julia. *Desire in Language: A Semiotic Approach to Literature and Art*. Ed. Leon S. Roudiez. Trans. T. Gora et al. New York: Columbia University Press, 1980.
- Lazić, Nebojša. *Antiutopijska trilogija Borislava Pekića: poetika romana* Besnilo, 1999, Atlantida. Leposavić: Narodna biblioteka Sveti Sava, 2013.
- Lešić, Zdenko. *Teorija književnosti*. Beograd: Službeni glasnik, 2008.
- Lucy, Niall. *Postmodern Literary Theory: An Introduction*. Oxford: Blackwell, 1997.
- Maširević, Ljubomir. "Kultura intertekstualnosti." *Zbornik radova Fakulteta dramskih umetnosti* 11–12 (2007). 421–431.
- Milošević, Nikola. "Borislav Pekić i njegova 'mitomahija.'" *Uspenje i sunovrat Ikara Gubelkijana i Odbrana i poslednji dani*, Ljubljana: IPO Partizanska knjiga, Beograd: OOUR Izdavačko publicistička djelatnost: 1984.
- Mocna, Irina. "Arhetipski sižeji, motivi i likovi u antiutopijskoj trilogiji Borislava Pekića." *Poetika Borislava Pekića: preplitanje žanrova*. Ed. Petar Pijanović and Aleksandar Jerkov. Beograd: Službeni glasnik, Institut za književnost i umetnost, 2009. 504–514.
- Mustedanagić, Lidija. *Groteskni brevijar Borislava Pekića*. Novi Sad: Stylos, 2002.
- Orwell, George. *1984*. Belgrade: Libretto, 2004.
- Pekić, Borislav. "Dok osećate stid, nade ima, ili kaverna nije metafora." *Vreme reči*. Beograd: BIGZ, SKZ, 1993. 7–19.
- — —. "Nisam Japanac izgubljen u džungli." *Vreme reči*. Beograd: BIGZ, SKZ, 1993. 138–170.
- — —. "Kroz 1984. odavno smo prošli." *Vreme reči*. Beograd: BIGZ, SKZ 1993. 206–225.
- — —. "Književnost je uglavnom korisna laž." *Vreme reči*. Beograd: BIGZ, SKZ, 1993. 277–283.
- — —. "Komentari i studije za 1999." *Radanje Atlantide*. Beograd: BIGZ, 1996. 275–306.
- — —. *1999*. Novi Sad: Solaris, 2006.
- Pijanović, Petar. *Poetika romana Borislava Pekića*. Beograd: Prosveta, 1989.
- Puhar, Alenka. "Orwellovo tihotapljenje na Krajsko." George Orwell. *Živalska farma*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2001.
- Riffaterre, Michael. Syllepsis. *Critical Inquiry* 7. 1980. 625–638.
- Rupel, Dimitrij. "Okrog leta 1984." George Orwell. *1984*, Ljubljana: Mladinska knjiga, 1983.
- Sargent, Lyman Tower. "The Three Faces of Utopianism Revisited." *Utopian studies* 5.1 (1994). 1–37.
- Sekulović, Maja. "Poetika Pekićevog žanr-romana *Besnilo*." *Slavistična revija* 65.2 (2017). 323–340.
- Sisk, David W. *Transformations of Language in Modern Dystopias*. Westport: Greenwood Press, 1997.
- Stojanović, Milena. *Književni vrt Borislava Pekića*. Beograd and Pančevo: Mali Nemo/ Institut za književnost i umetnost, 2004.
- Vukićević Janković, Vesna. "Atlantida kao Pekićev antropološki epos." *Studi Slavistici* (2013). 193–203.

Orwellovo 1984 v Pekićevem 1999: medbesedilna razmerja

Ključne besede: angleška književnost / srbska književnost / primerjalne študije / negativna utopija / distopični roman / medbesedilnost / Orwell, George: 1984 / Pekić, Borislav: 1999

Prispevek preučuje medbesedilna razmerja med distopičnima romanoma – antropološko pripovedjo Borislava Pekića z naslovom 1999 in romanom 1984 Georgea Orwella. V postmodernizmu, literarnem gibanju, ki mu po svojih poetičnih načelih pripada Pekićevo delo, je medbesedilni dialog zelo dejaven in dominanten. Zagovarjam tezo, da najde Pekić v Orwellovem romanu prototekst oziroma navdih za izgradnjo lastne pripovedi. To se še posebej odraža v konceptualni organizaciji ključnih elementov pripovedne strukture, kot so kronotop in literarni liki. Prevladujoča prostorska struktura, ki jo avtor povzema po Orwellu, je Zlata dežela, pašniki, kjer se odvijajo vsi pomembni dogodki v romanu. Leto 1999 postane kot pomembna časovna determinanta simbol, podobno kot se je zgodilo z letom 1984. Kar zadeva sestavne elemente zapleta, torej like, nastopata po nekaterih interpretacijah Pekićeva Arno in krt kot vzporednici Orwellovih Winstona in O'Briena. Kronotop srečanja, skupaj s sorodnima stavkoma »Srečala se bova tam, kjer ni teme« in »Srečala se bova, ko bodo zopet cvetele rože«, je stalnica v obeh pripovednih strukturah. S svojimi osebnostnimi potezami se Arno, Pekićev zadnji človek na svetu, dobro prilega Winstonu, Orwellovem zadnjemu človeku. Oba lika sta vzpostavljena kot vzvišena, osamljena v življenju in idejah ter kot skupini zoperstavljeni posameznika. Poleg tega Pekić obravnava motive ljubezni, zgodovine in podgan podobno kot Orwell. Ljubezen človeštvu ne zmore zagotoviti preživetja, zgodovinska dejstva so potrjena, metaforični podganji motiv pa v obeh besedilih predstavlja nevarnost.

1.01 Izvirni znanstveni članek / Original scientific article

UDK 821.111.09-313.2Orwell G.

821.163.41.09-313.2Pekić B.

DOI: <https://doi.org/10.3986/pkn.v42.i3.14>

Already have a manuscript?

Use our Manuscript Matcher to find the best relevant journals!

Find a Match

Filters

Clear All

Web of Science Coverage

Open Access

Category

Country / Region

Language

Frequency

Journal Citation Reports

Refine Your Search Results

primerjalna knjizevnost

Search

Sort By: Title (A-Z)

Search Results

Found 1 results (Page 1)

(Exact Match)

PRIMERJALNA KNJIZEVNOST

Publisher: SLOVENE COMPARATIVE LITERATURE ASSOC, ASKERCEVA 2, LJUBLJANA, SLOVENIA, 1000

ISSN / eISSN: 0351-1189

Categories: LITERATURE, SLAVIC | LITERATURE

Web of Science Arts & Core Humanities Collection: Citation Index

Additional Web of Science Current Contents Arts & Humanities Indexes:

View profile page

* Requires free login.

Feedback

UDK 821.163.4.09-313.2

Maja Sekulović

Filološki fakultet, Univerzitet Crne Gore

maja.kultura@gmail.com

POETIKA PEKIĆEVOG ŽANR-ROMANA BESNILO

U ovom radu autorka se bavi poetičkim zakonitostima u gradnji Pekićevog žanr-romana. Tumače se osnovni elementi narativne strukture: pripovjedačka situacija, prostor, vrijeme, kompozicija, likovi, te postupci intertekstualnosti i dokumentarnosti, kao i žanrovsko određenje samog teksta. Tumačeći navedene elemente, osvjetljavamo poetičke postulate Pekićevog pripovjedačkog postupka.

Ključne riječi: pripovjedačka situacija, prostor, vrijeme, intertekstualnost, žanrovsko određenje

This article deals with Borislav Pekić's poetic principles in the development of his genre novel *Rabies*. It interprets the basic elements of narrative structure: narrative situation, space, time, composition, characters, techniques of intertextuality and documentarism, and text categorization in terms of genre. An analysis of these elements helps shed light on the poetic conventions that are characteristic of Pekić's narrative technique.

Keywords: narrative situation, space, time, intertextuality, genre categorization

0 Uvod

Borislav Pekić, jedan od najznačajnijih autora XX vijeka u južnoslovenskoj semi-osferi, započinje svoj književni rad zbirkom pripovijedaka – *Vreme čuda*, objavljenom 1965. godine. Godine, u koje zajedno sa Kišom i Kovačem, ulazi na velika vrata književnosti, posebno su interesantne s aspekta poetičkih previranja i definisanja. Milena Stojanović smatra da rane šezdesete usmjeravaju prozu u dva pravca, i to prvi – koji se odvija na tragu obnovljenog modernizma, čiji su predstavnici Pekić, Kiš i Kovač, i drugi, tzv. stvarnosnu prozu, čiji je predstavnik Dragoslav Mihailović (Stojanović 2004: 16). Za Aleksandra Jerkova, 1965. je godina preloma, kada se objavljivanjem tekstova trojice autora – *Vreme čuda*, *Bašta*, *pepeo* i *Moja sestra Elida*, otvara novo poglavlje u književnosti, koje on naziva postmodernom (Jerkov 1992: 16-17). Petar Pijanović, trojicu autora, vidi kao predstavnike modernog, ali, po njegovim riječima, ne onog modernog koje bismo mogli dovesti u vezu sa poznatim periodom u umjetnosti XX vijeka, već sa modernim »koje treba razumeti kao otklon od konvencionalne, tipizirane narativnosti, nezavisno od vremena nastanka književnog dela« (Pijanović 2005: 9). Na kraju, Ala Tatarenko govori o protopostmodernizmu, kada je riječ o istaknutim autorima. Ona bilježi sljedeće:

Za prvu fazu (šezdesete i sedmesete godine XX veka) predlažemo odrednicu protopostmodernizam. Najznačajnijim predstavnicima prve generacije postmodernista smatraju se Danilo Kiš (1935–1989) i Borislav Pekić (1930–1992). U njihovim delima iz šezdesetih i sedamdesetih godina možemo da pratimo formiranje paradigme koja je osamdesetih godina postala dominantna u srpskoj književnosti. Stvaralaštvo ovih pisaca svedoči o rađanju postmodernističke poetike u nedrima poetike posleratnog modernizma. (Tatarenko 2013: 26–27)

Kao izraziti predstavnik »nove tekstualnosti«, Pekić gradi prepoznatljivu poetiku pomoću koje oblikuje svoje tekstove. Ključni postulati te poetike jesu: »poetički pripovjedač«, intertekstualnost, dokumentarnost, razbijanje hronologije u pripovijedanju, preispitivanje »istorijskih istina«, hibridizacija žanrova, fantastika, parodija, građenje prostornih struktura u vidu simbola, modelovanje vremena fantastičnih razmjera, i tome sl.

Roman *Besnilo* objavljen je 1983. godine, i prvi je u nizu od tri romana, pored *Atlantide* i *1999*, koji čine antiutopijsku trilogiju.

1 Žanrovska ne/određenost

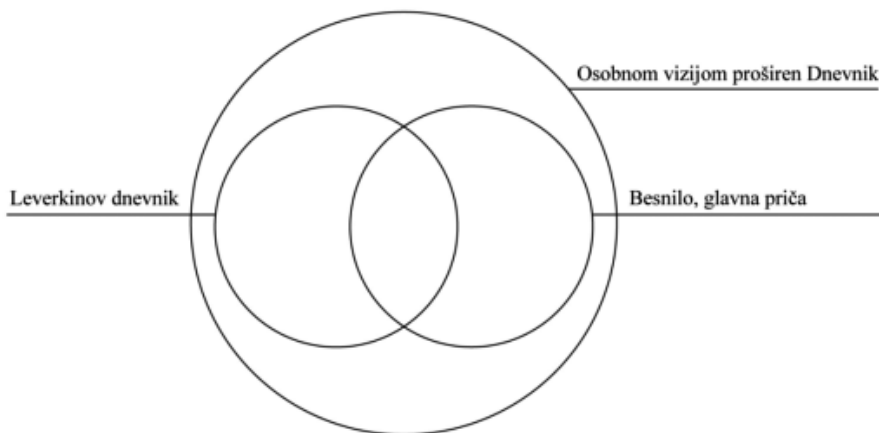
Hibridizacija žanra često je pravilo tekstova moderne književnosti, pa nailazimo na strukture koje su po prirodi izuzetno disperzivne, i sadrže u sebi mnoštvo različitih tipoloških odrednica. Pekić, u svojim autopoetičkim istupima, ide korak dalje, i daje žanrovska određenja svakom svom tekstu, pa se kao jedna od najinteresantnijih crta njegove poetike izdvaja funkcionalnost podnaslova. Razgranati pripovjedački opus ovog autora izuzetno je polivalentan, i on se trudi da svakom svom tekstu da bližu žanrovsku odrednicu, koja će istovremeno nositi ključ za njegovo iščitavanje. Već se na prvi pogled uočava da nijedno od romanesknih ostvarenja nema konvencionalnu oznaku (roman), i da je Pekić vrlo precizan prilikom tipološkog određivanja svojih djela. U skladu sa tim, slijede žanrovska određenja koja daje sam autor: *Vreme čuda* je hronika/povest, *Uspenje i sunovrat Ikara Gubelkijana* i *Odbrana i poslednji dani* – novele, *Hodočašće Arsenija Njegovana* je autoportret, *Kako upokojiti vampira* – so-tija, *Zlatno runo* – fantazmagorija, *Besnilo* – žanr-roman, *1999* – antropološka povest, *Atlantida* – epos.

Žanrovske oznake koje daje sami autor predstavljaju vrstu početnog signala ili impulsa čijim tragom recipijent treba da ide. Pekić pravi hibridne strukture koje u sebi sadrže elemente različitih tipova romana ili pak drugih žanrovskih podvrsta. U trilogijskom kontekstu, autor je *Besnilo* odredio kao žanr-roman. Riječ je o višestruko kodiranom romanu, kojeg možemo tumačiti iz različitih uglova, i to kao: žanr-roman (s elementima trilera i krimi romana), antiutopijski since fiction, roman apokaliptičnog karaktera, roman tragičnih karaktera i sudbina. *Besnilo* bismo takođe mogli odrediti i kao svojevrsan roman zbivanja (roman koji problematizuje događanja na aerodromu nakon izbivanja epidemije), naročito ako se u obzir uzme trilogijski kontekst, i *Atlantidu* odredimo kao roman mjesta (potraga za Atlantidom kao Rajem), a *1999* kao roman koji u prvom planu tretira vrijeme.

2 Pripovjedačka situacija

Osnovni element narativne strukture – pripovjedačka situacija – u tekstovima Borislava Pekića znatno je izmijenjena. Najčešće je karakteriše višestrukost u pripovijedanju, kao i pojava pripovjedača u svojstvu interpretatora ili priređivača tuđih tekstova.

Pripovjedačka instanca u *Besnilu* veoma je usložnjena, a razlikujemo nekoliko nivoa pripovijedanja. Milena Stojanović primjećuje da se u *Besnilu* mogu razlikovati čak tri paralelne priče: »Pomenute paralelne fabule u romanu *Besnilo* granaju se u tri potpuno različite priče koje se prepliću: »besnilo« koje se dešava na aerodromu Heathrow čiji je svedok Daniel Leverkin, »besnilo« kao priča za koju Leverkin prikuplja podatke u svom dnevniku i »besnilo« – Pekićeva priča, napisana na osnovu Leverkinovog dnevnika« (Stojanović 2004: 97). Napetost triju priča stvara netradicionalan tekst, u kojem čitalac intenzivno proživljava svaku od ovih romaneskni stvarnosti. U *glavnom* tekstu *Besnila* razlikujemo dva nivoa – nivo osnovne priče i nivo Leverkinovog dnevnika, a analogno tome i dvije stvarnosti koje se pretapaju i nadopunjavaju. *Dnevnik* je od ostatka teksta i grafički odvojen kurzivom, čime se dodatno skreće pažnja na njegovu semantiku. On nadopunjava glavnu priču, a ostavlja utisak svjedočenja, dokumenta, koji bi uticao na stvaranje utiska vjerodostojnosti i istinitosti. Ove dvije stvarnosti čine priču koju zaokružuje i objedinjuje stvarni tvorac završnog teksta, priređivač koji se javlja na samom kraju.

Slika 1.

U skladu sa istaknutim, razlikujemo tri pripovjedačke instance, i to: fokalizovanog heterodijegetičkog, fokalizovanog homodijegetičkog pripovjedača¹ i priređivača rukopisa.

¹ Tipologija Žerara Ženeta.

Nivo osnovne priče obilježava prisustvo jedne nadređene pripovjedačke instance – fokalizovanog heterodijegetičkog pripovjedača, koji pripovijeda u 3. licu, uz dosljedno praćenje tačke gledišta jednog ili više likova. U ovom romanu veliki je broj likova, te stalno smjenjivanje planova i različitih perspektiva. Kao čitaoci bivamo uvučeni u svijet junaka, gdje nam se otvaraju različite perspektive. Ovakav pripovjedač je privilegovan, jer može ući u sve perspektive i otvoriti čitaocu različite svjetove junaka.

Leverkinova funkcija u tekstu je od posebnog značaja i dodatno sematički obojena. On se u *Dnevniku* ostvaruje kao fokalizovani homodijegetički pripovjedač, koji pripovijeda u 1. licu. Iz njegove perspektive se predočava slika *Dnevnika*, koji služi kao »sirova građa« za *Besnilo* kao završenu cjelinu. Leverkin se ostvaruje kao samostalna pripovjedačka instanca, a posebno je značajano što mu autor dodjeljuje ulogu pisca, hroničara jednog vremena, zapisničara koji bi trebalo da što objektivnije naslika i predoči romanesknu stvarnost. Nije ljekar, nije, kako sam kaže, aktivni učesnik u bjesnilu, već je neko ko svjedoči, lik s funkcijom bilježnika istorijskih zbivanja na aerodromu. On sam naglašava: »Ovde sam da gledam, slušam, pamtim, ne da učestvujem. Da se brinu o stvarnosti, pozvani su drugi. Moja je dužnost da je ovekovečim. Da je pretvorim u fikciju pristupačnu i onima koji je nisu doživeli« (Pekić 2002: 248).

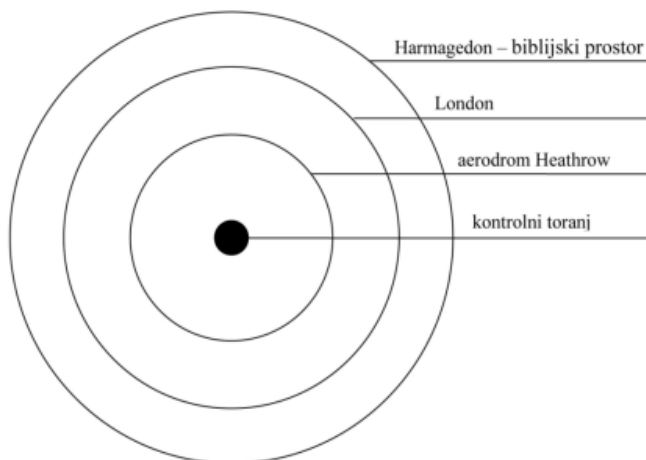
Priredivač ili stvarni tvorac završnog teksta *Besnila* ostvaruje svoju ulogu na kraju, u nekoj vrsti postskriptuma, pružajući »pogled unazad«, bacajući novo svjetlo na sami tekst. Na kraju doznajemo da je *Besnilo* osobnom vizijom Leverkinovog prijatelja prošireni *Dnevnik*, što daje novi kvalitet djelu, i utiče na diferenciranje više različitih pripovjedačkih instanci. »Tehnika pronađenog rukopisa koja razdvaja pripovedačev i priredivačev glas u romanu, a koja je obeležila Pekićev opus, obično se uzima kao nagoveštaj uvišestručenih ili teško odredivih pripovednih glasova koji se javljaju u postmodernističkim tekstovima« (Ahmetagić 2001: 109).

3 Prostorne strukture

Posebno mjesto u tekstu pripada prostornim strukturama, njihovoj organizaciji i realizaciji. U *Besnilu* razlikujemo nekoliko prostornih ravni koje svojom semantikom zauzimaju istaknute pozicije, i to: aerodrom Heathrow, kontrolni toranj, London i biblijski prostor – Harmagedon.

Svaka od ovih prostornih struktura nosi posebno značenje i simboliku, a naročito kada dođe do komparacija među njima. Kao centar svih zbivanja, s velikom semantičkom nosivošću, izdvaja se aerodrom Heathrow. Pekić, nimalo slučajno, bira ovaj prostor za odvijanje radnje, upravo iz razloga što na njega dolazi i po njemu se kreće veliki broj ljudi sa različitih krajeva svijeta. U simboličkom smislu, aerodrom predstavlja sliku svijeta u malom, simbol modernog doba. »Aerodrom je simbol modernog doba i njegovih privilegija. Aerodrom je ponos savremenog doba i njegovih zabluda. Aerodrom je samouverena demonstracija vere u progres, od koje moderno doba, Hirošimi i Aušvicu uprkos, ne odustaje. Aerodrom je oličenje najluksuznijeg

načina putovanja i strasti prema svim hijerarhijama koje on podrazumeva« (Rosić 2009: 500). Na takvom mjestu zatičemo karaktere različitih političkih uvjerenja, potencijalne supružnike, policijske nadzornike, ljekare, pisce... »Šaroliki« milje utiče na zanimljivost budućih zbivanja, koja će dovesti do pretapanja i sudara različitih sudbina, odnosno svjetova.

Slika 2.

Šira prostorna odrednica jeste London i on se u odnosu na Heathrow modeluje kao svijet živih, koji je »tamo«, svoj, dobar. Heathrow, pak, postaje svijet mrtvih, tuđ, »ovdje«, na njemu je zlo. Do diferencije može doći u prostoru samog Heathrowa, jer se i na njemu dijele ljudi na žive i mrtve, bolesne i zdrave, slobodne i one u karantinu. Postavlja se granica, koja podrazumijeva dvostruko razdvajanje – unutar aerodroma, ali i u odnosu između aerodroma i Londona.

Aerodrom je prikazan kao kružna prostorna struktura, koja nosi dopunska značenja, a jedno od njih je i nemogućnost izlaska iz kruga. Osim toga, putnici kruže u prazno, a simbolična je i slika kruženja kofera na traci koje nema više ko da podigne. Izdvojen kao krug, Heathrow biva odvojen od ostatka svijeta, upravo na principu »drugog«. Aerodrom je »drugi« svijet, tuđi svijet u odnosu na sve što ga okružuje. Irina Mocna primjećuje sljedeće: »Na taj način on postaje dvostruk simbol. Sa jedne strane, on podrazumeva značenje koje ima mitologema kruga, sa druge, oblik Davidove zvezde pojačava skriveni apokaliptički i biblijski smisao romana, vezan za Drugi dolazak Mesije. A nedostajući krak, koji ističe nestvarnost Davidove zvezde, može da simbolizuje i to da je Mesija koji je došao ujedno bio lažan« (Mocna 2009: 512).

Aerodrom se poredi sa Davidovom zvijezdom kojoj je jedan krak oštećen. Simbolika Zvijezde implicira da je riječ o sukobu dvije strane – svjetlosti i tame, dobra i zla, neba i zemlje. Međutim, harmonija biva narušena oštećenim krakom, što simboliše i

buduća zbivanja. Krug oko Zvijezde je zapravo krug oko aerodroma iz kojeg neće biti moguće živ izaći. Zlo će pobijediti Dobro.

Posebna tačka, sa velikom simbolikom, jeste kontrolni toranj. On se odvaja od ostatka aerodroma kao sveti, zaštićeni prostor. Na osi »gore«-»dolje« on je gore, uzdignut, uzvišen, kao mjesto koje bi trebalo da donese Spasenje. Dolje su bolesni, pravi se distanca u odnosu na njih, čime donji prostor biva negativno vrednovan.² Toranj se modeluje kao izdvojeni, zaštićeni prostor, kao tvrđava u kojoj se nalaze odabrani.

4 Vremenske strukture

Organizaciju prostornih struktura nužno prate i vremenske koje zajedno čine jednu kompaktnu cjelinu – hronotop.³ Vrijeme se u *Besnilu* uslošnjava, gradi se kao višeslojno i višeznačno. Specifična pripovjedačka situacija je uslovila modelovanje vremena na više planova i ravni, što sami narativni tekst čini posebno zanimljivim i dinamičnim.

Već se na početku, u uvodnom dijelu, mjestu sa posebnim semantičkim opterećenjem, uspostavlja biblijski hronotop, što implicira i biblijski prizvuk i kontekst u samom tumačenju.

Bio je prvi Sabbath u suvom, vrelom tamuzu (julu) jedne godine od Stvaranja sveta, po jevrejskom kalendaru, neke druge po Hedžiri ili muslimanskom računanju, sasvim treće za hrišćane, ko zna koje od Satanailovog pada za sve što u boga ne veruje, a nijedne za srećnike za koje vreme više nije postojalo. Mesto se nalazilo u Ezdraelonskoj ravnici, ova u biblijskoj Samariji, a ona u današnjem Izraelu. Senčilo ga je brdo Har-Carmel, mimoilazila reka Quishron. Zvalo se Tell el-Metusallim, na jeziku domorodaca Harmagedon, ali su ga znali pod drevnim imenom – Meggido. (Pekić 2002: 17)

Biranjem ovakvog hronosa i toposa upućuje se na apokaliptični karakter teksta, a i samog razvijanja događaja. Dosjetljivi čitalac iščitavanjem simboličkog početka može da nasluti kraj priče o bjesnilu.

Nakon biblijskog hronotopa, spuštamo se u hitroovski hronotop, vraćamo se u realno vrijeme i prostor, u hronotop koji će zaokupiti sva dalja zbivanja u romanu. Uvođenje u okvire priče nimalo slučajno pripada Leverkinu, iz čije se perspektive upoznajemo s prvim prostornim i vremenskim strukturama u glavnom tekstu.

Objektivno vrijeme u romanu dato je u trajanju od nekoliko dana, koliko i traje nevolja s virusom bjesnila. Kada je riječ o istorijskom vremenu, autor nikada precizno i tačno ne govori koja je to godina u kojoj se bjesnilo dešava. Vrijeme rekonstruišemo

² Stvara se jasan model organizovanosti sveta, koji je usmeren ka vertikalni. U nizu slučajeva »gore« se poistovećuje sa »širinom«, a »dole« sa »skućenošću« ili pak »dole« sa »materijalnim«, a »gore« sa »duhovnim« (Lotman 1979: 289).

³ Hronotop – suštinska uzajamna veza vremenskih i prostornih odnosa, umetnički osvojenih u književnosti. (Bahtin 1989: 193)

na osnovu signala razasutih u tekstu, i to u vidu odlomaka, citata iz novina... Na plakatu o bjesnilu, npr., naznačen je London i godina 1976. Leverkin doznaje putem radija da se iransko-irački rat nastavlja. Na osnovu ovih signala omogućeno nam je rekonstruisanje vremenskih okvira u koje Pekić smješta svoju radnju. Možda se izbjegavanjem konkretne vremenske odrednice duž teksta želi postići efekat univerzalizovanja priče, kako bi ona poprimila šire okvire od postavljenih, kako bi stekla svevremenost, kao priča o apokalipsi, uništenju svijeta u malom. Na kraju teksta se, u postskriptumu, »tekstu izvan teksta«, izdvaja hronotopska odrednica – »London, 1981«, koja je izvan svijeta glavne priče u romanu, a nosi izvjesnu simboliku. Kako primjećuje Bošković:

Većina tumača ovog Pekićevog dela ga svrstava u kategoriju futurističkih romana (Pijanović, 247; Vladošić, 141–42), verovatno imajući na umu celokupnu trilogiju. Međutim, pažljivom čitaocu neće promaći datiranje na samom kraju romana – »London, 1981« zabeleženu od strane priređivača rukopisa. Upravo tu se otkriva fantastična koprena koja prekriva tkivo ovog romana: besnilo nije budućnost čovečanstva, ono je njegova sadašnjost. Velika Senka neće doći – ona je već tu. Virus neće mutirati, on već hara ljudskim rodnom. (Bošković 2014: 6)

Subjektivno vrijeme se modeluje u odnosu na perspektive junaka čiji nam se svjetovi otvaraju. Veliki broj junaka uslovio je i veliki broj perspektiva koje se smjenjuju na narativnoj traci ostavljajući za sobom poseban pečat. U tom pogledu se širi vremenska dimenzija, vrijeme se usložnjava i rasteže, pa tako radnja koja traje svega nekoliko dana biva rastegnuta na iznimno veliki broj strana. Zadržavanje trenutaka koji povlače za sobom i veliki broj asocijacija utiče na to da se i radnja usložni, odnosno da se podigne na nekoliko nivoa.

5 Kompozicioni principi u uređenju teksta

Kompoziciono ustrojstvo teksta podrazumijeva praćenje i gradnju njegovih spoljašnjih i unutrašnjih elemenata. Spoljašnja kompozicija *Besnila* sačinjena je od čvrstih i kompaktnih cjelina, kao što su: okviri teksta (*Prolog – Rhabdovirus* (prije *Prologa* i nekoliko uvodnih segmenata) i *Epilog – Inkubacija*), pet većih cjelina (poglavlja s potcijelinama), kao pet etapa u razvoju bolesti, širenju virusa. Svaku od navedenih cjelina karakteriše i prisustvo mota, koji ima upućivačku, često i proročku funkciju – javlja se prije svakog od poglavlja da na indirektan način najavi suštinu onoga što predstoji u razvoju priče. Najčešće postupkom regresivne simbolizacije – »vraćanjem unazad« – doznajemo smisao i simboliku istaknutog mota. Tako će *Besnilo* otvoriti moto iz Nostrodamusovog proročanstva – »Velika zaraza doći će s velikim metkom, Pomoć je blizu, ali lek vrlo daleko« (Pekić 2002: 5).

Već se ovim citatom, što doznajemo regresivnim putem, vraćanjem na pročitane stranice, proriče i nagovještava suština same romaneskne stvarnosti – a to je pojava virusa bjesnila, dolazak pomoći u vidu Spasitelja Libermana, ali i nemogućnosti izlječenja i spasenja, jer je lijek daleko, izlaska iz kruga nema.

Kao dupli, udvojeni, proročki moto, izdvaja se i moto iz *Prologa*, koji se javlja u vidu odlomka i učenja Lažnog Mesije, prof. Libermana, o virusu, a koji poseban

akcenat stavlja na inteligentni virus, o kojem će upravo u *Besnilu* biti riječi.

Okviri teksta su mjesta u kompozicionoj strukturi sa jakim semantičkim opterećenjem, jer omeđavaju jedan prostor, prostor književnog djela, i od velikog je značaja način na koji će ih autor urediti, i šta će se na njima naći. Posebnost okvira za kompoziciju teksta vidi i Uspenski, koji naglašava da »pred nama iskrsava izvestan osoben svet, sa svojim prostorom i vremenom, sa svojim sistemom vrednosti, sa svojim normama ponašanja, – svet prema kome zauzimamo (u svakom slučaju, bar u početku percipiranja) poziciju koja je nužno spoljna, to jest poziciju stranog posmarača [...] Pri tome izvanredno veliku važnost dobija proces prelaska od realnog sveta na prikazani svet, to jest problem naročite organizacije »okvira« umetničkog prikazivanja« (Uspenski 1979: 193–94). Pekić takođe veliki značaj pridaje okvirima, koji su posebno nabijeni semantikom i gustom mrežom simbola.

Kada je riječ o prološkoj granici u *Besnilu*, ističe se specifičan postupak udvajanja, dupliranja. Nakon dva mota, izdvajamo i dvije prološke granice. Da bi se odskrinuo svijet *Besnila*, neophodno je razgrnuti nekoliko slojeva već na početku. Prološka granica, kao jedan od semantičkih centara, posebno je naglašena dupliranjem, čime joj se pridaje veći značaj i važnost. Prvi okvir početnog okvira (prologa) insistira na naglašavanju da su događaji u knjizi fiktivni; da je izbor londonskog aerodroma Heathrow slučajan; da su likovi, namještenici aerodroma samo funkcije. Poseban akcenat je stavljen na Priču: »Izvesna fakta prilagođena su zahtevima Priče, a Priča, opet, tradicionalnim »Pravilima igre« ovog paraliterarnog žanra« (Pekić 2002: 7). Ovakav poetički uvod nameće određena »pravila igre« po kojima će se odvijati priča koja predstoji. Pominjanje pravila igre postaje lajtmotivsko, jer se sve radnje duž teksta po njima odvijaju.

Drugi prolog, dvostruko naglašen (s dva mota), donosi kratak osvrt na priču o bjesnilu, stavljaajući virus u prvi plan, zauzimajući istaknutu poziciju u tekstu, ističući semantičku nosivost i opterećenost. Ovaj prolog je apokaliptična najava, a nagovještava se i govori o virusu mutantu, kojeg je nemoguće uništiti, a umrijeće tek onda kada ne bude više smrti od koje bi mogao živjeti. Ako prenesemo na plan priče, umrijeće onda kada pomori sve, kada dovede do potpunog uništenja svega. Slika virusa na prologu data je u hiperboličnom slikanju i naglašavanju, s krajnjim ciljem stvaranja strašne i intenzivne slike, a brojke su tu da pojačaju i potcrtaju jačinu i naglašenost. Na ovaj način se želi uticati na čitaoca, na njegovu psihološku tačku gledišta, jer se daje jedna posebno naglašena slika predstojećih događanja.

»Zato je mirno krenuo da ispuni sudbinu – da mori i umre« (Pekić 2002: 14). Ovom rečenicom se anticipiraju buduća zbivanja. Kao čitaoci ostajemo zatečeni nad pročitanim, a vrat ćemo se početku još jedanput kada pročitamo cio tekst, ne bi li se otvorila preglednija slika na sve pročitano. U novoj projekciji sagledanog, shvatamo zbog čega je prolog višeznačan.

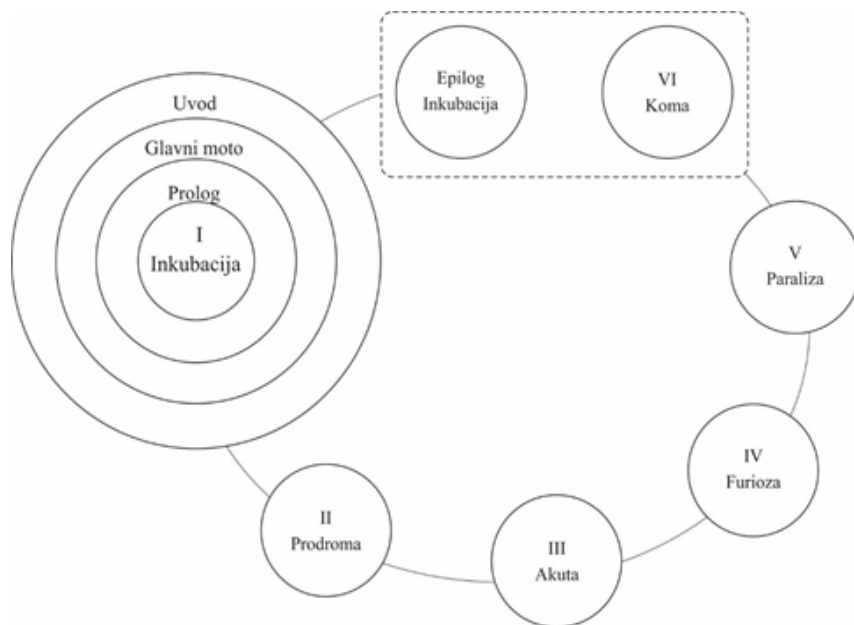
Nakon svega navedenog, zaključujemo da se kao vrsta uvoda u priču javljaju: napomena priređivača-pisca, glavni moto, *Prolog* i *Stadijum I* – koji čine jednu tematsku i kompozicionu cjelinu. *Stadijum I* naslovljen je kao *Inkubacija*, a tako će biti naslovljen i *Epilog* romana, što ukazuje na jednu kružnu putanju u kompozicionoj gradnji. U vezi sa okvirima teksta, Pijanović bilježi:

Sažetak velikog scenarija omogućuje gledaocu (čitaocu) da se sa tokovima te igre upozna i pre početka predstave. U tome se ogleda modelativna funkcija početka, odnosno *Prologa*. Ovo znači da su pomenuti »rubnik« tekstovi uključeni u semantičko obilje *Besnila*, odnosno uvodne beleške otvaraju priču i naznačuju njene moguće ishodišne tačke, dok će, nakon što je zatvorena unutarnjim tekstom, završno poglavlje (*Epilog* – inkubacija) biti osobiti rezime ili poetički komentar *Besnila*. (Pijanović 1989: 238)

Završni dio, završni okvir ili epilog takođe je udvojen. Prva epiloška granica se diferencira u svijetu bjesnila na aerodromu, dok je drugi epilog dat kao neka vrsta postskriptuma. Prva epiloška granica nosi priču o spaljivanju aerodroma, u kojoj se kao dominanta izdvaja pas Šeron, a po tekstu zaključujemo da je ona tek sada spremna za novi lov i početak. Stiče se utisak da autor ostavlja otvoren kraj, kako prvim, tako i drugim epilogom, jer je u prvom Šeron spremna na novi početak, da uđe u grad, čime se mogu naslutiti posljedice takvog postupka, dok drugi kraj, takođe otvoren, tretira bacil kuge, jednak virusu bjesnila, koji nikad ne spava, i koji bi kad tad, ukoliko se pokrene, mogao izazvati katastrofu apokaliptičnih razmjera.

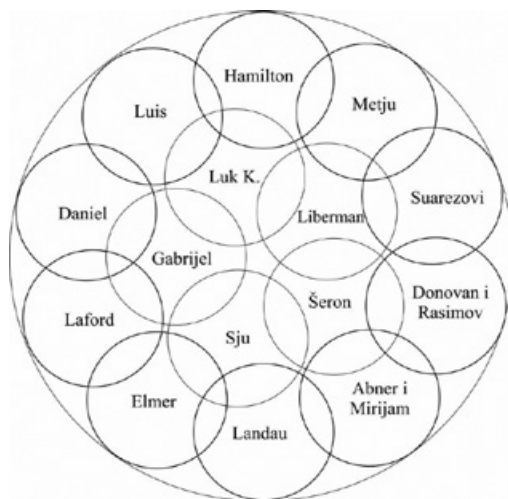
Oba kraja ostavljaju otvorenost za novi početak, nude nastavak zbivanja, ali i tragičnu sliku svijeta. Važnost kraja Lotman vidi u sljedećem: »Time se obelodanjuje dvojaka priroda umetničkoga modela: odražavajući pojedini događaj, on istovremeno odražava i celu sliku sveta; pripovedajući o tragičnoj sudbini junakinje, on pripoveda o tragičnosti sveta u celini. Zato je za nas toliko značajan dobar ili loš kraj: on ne svedoči samo o završetku nekog sižea, nego i o konstrukciji sveta u celini« (Lotman 1976: 286).

Drugi epilog nudi »pogled unazad«, pomoću kojeg dočitavamo tekst. On daje završnu riječ, završni osvrt na sve što se zbilo, i otkriva nam tajnu, odnosno stvarnog autora romana, pa doznajemo sljedeće: »Knjiga koju čitalac ima u rukama nije dokumentarna rekonstrukcija besnila na aerodromu Heathrow, premda se na faktima zasniva. Ona je osobnom vizijom prošireni dnevnik očevica i žrtve tragedije, mog prijatelja Daniela Leverquina, pisca« (Pekić 2002: 531). Pored istaknute činjenice koja baca svjetlo na stvarnog autora romana, epilog otkriva i detalje u vezi sa jedinim preživjelim, Gabrijelom, koji se ničeg ne sjeća, sva zbivanja mu ostaju obavijena tamom. Slučaj Gabrijel ostaje zatamnjen do kraja. Leverkin ga posmatra kao anđela čuvara, kojeg je Bog ostavio da čuva ljude od Satane (ovom slučaju psa, Zveri). U ovom drugom epilogu, jer je prvi onaj koji zatvara svijet bjesnila na aerodromu, kao u postskriptumu, doznajemo detalje u vezi sa sudbinom samog aerodroma.

Slika 3

Unutrašnja struktura romana je prilično koherentna i čvrsta, sastavljena od šest cjelina, u kojima priča teče hronološki, s čestim retrospektivnim elementima. Početno poglavlje priče koja se dešava na aerodromu otvara se iz perspektive Daniela Leverkina, što i ne treba da čudi ako se u obzir uzme činjenica da *Besnilo* izrasta iz *Dnevnika*. Unutrašnja struktura teksta građena je na principu mozaika, jer se sadržina romana veže za različite perspektive, planove, tj. sudbine junaka, koje su najčešće u vezi jedne s drugima, isprepletene nevidljivim nitima. »Forma *Besnila* zasniva se na paralelnoj konstrukciji sižea koji se račva u čak petnaest narativnih tokova (svaki je vezan za jedan lik ili grupu likova). Konstrukcija zapleta zasniva se na vrlo kratkim narativnim sekvencama, naglim rezovima i prebacivanjima pripovjedačkog fokusa od jednog narativnog toka u drugi te povremenim ukrštanjem i preplitanjem tih tokova« (Visković 1985: 896). Veliki je broj planova i priča koje se smjenjuju u strukturi, pa su tako svoje mjesto našle i priče o: ubistvu u parkiralištu; naredniku Elmeru (njegovom traganju za »idealnim« slučajem); priča o ljubavi – dvoje mladih koji se zaljubljuju na aerodromu – Abner i Miriam; o Leverkinu i Luis; o Wolfender House i Libermanu; o Rusima – Donovanu i Rasimovu (kao prijateljima); priča o politici (Rusija i Amerika); Metju Laverik i supruga; revolucionari Marangos i drugovi; Gabrijel i Sju (Tezej i Arijadna); Suarezovi (rađanje života osuđenog na smrt), Luk Komarovski, narednik Laford, Džon Hamilton...

Slika 4.

Kako bi uspješno povezoao sve priče iz narativnog mozaika i stvorio utisak sinhronosti, da se sve navedeno zbiva »sada« i »ovdje«, Pekić se služi i različitim tehnikama sklapanja narativnog teksta, a jedan od njih je i montaža.⁴ Pripovjedač nas uspješno vodi od jednog do drugog plana, gdje montira kadrove na način da često kraj jednog pasusa ili poglavlja označava početak drugog, ili može biti svojevrsan impuls za drugi. Ovakav postupak u tkanju narativnog teksta ogleda se i u tome da je kraj svakog poglavlja nabijen značenjem, predviđanjem, predosjećanjem. Na taj način se stvara izvjesna dinamika i tenzija kod čitalaca, jer se postavlja pitanje u kojem pravcu će se odvijati priča. Uspostavlja se intenziviran odnos između recipijenta i teksta, a čitalac biva uvučen u mrežu pripovijedanja.

Kraj jednog poglavlja često je početak novog – autor montira poglavlja jedno za drugim, tako što jedan motiv s kraja zatičemo na početku narednog (asocijativno vezivanje). Tim postupkom se želi postići jedinstvo, sticanje iluzije da se sve dešava u isto vrijeme, na više različitih lokacija na aerodromu. Tako je, npr., kraj 8. poglavlja povezan asocijativno s početkom 9.

»Za ime boga, Komarowsky, šta se događa?«, viknuo je najzad i dr Pheapson.

»Besnilo, dr Pheapson. Besnilo se događa.«, rekao je dr Luke Komarowsky. »Imamo pseće besnilo na Heathrowu«.

»Besnilo? To je nemoguće. Ne mislite ozbiljno!«

Na kraju ad hoc konferencije lekara u Medicinskom centru, i pored dramatičnog raporta dr Hamiltona, izdašno poduprtom Lukeovim intervencijama, dr Pheapson nije bio ubeden. Činilo mu se da se srednjovekovne svinjarije u civilizovanoj zemlji jednostavno ne događaju. (Pekić 2002: 140–41)

⁴ Montaža – povezivanje parčadi filmske trake, odnosno različitih kadrova u logičan i kontinuiran ritmički tok (odgovara kompoziciji u književnom djelu).

6 Intertekstualnost

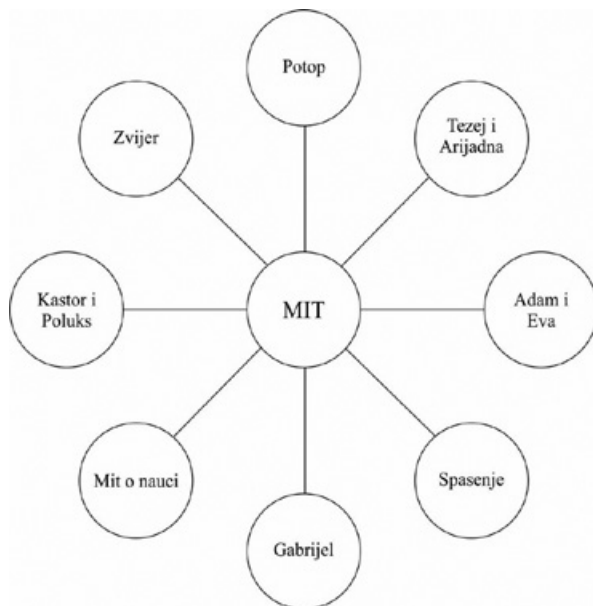
Posebnu odliku Pekićevog pripovjedačkog opusa čini intertekstualnost ili citatnost.⁵ Razmatrajući problem intertekstualnosti, Milena Stojanović zapaža:

Da bi citatnost mogla da se ostvari, neophodno je postojanje tri činioca.

- Sopstvenog teksta koji citira, tj. u koji se unosi citat,
- Tuđeg citiranog teksta ili inteksta i
- Tuđeg teksta iz koga je preuzet citat i koji se zove podtekst ili prototekst.
- Podtekst (prototekst) – intekst (citat) – vlastiti tekst. (2004: 41)

Sva tri činioca koji tvore intertekstualnost kao postupak zastupljeni su u Pekićevom romanu, i lako određivi, a kao posebno se otvara pitanje odnosa vlastitog teksta prema prototekstu. Pekićev odnos prema mitu, koji se najčešće javlja prototekstom, krajnje je razgrađivački. Na fonu navedenog, Jasmina Ahmetagić primjećuje da:

Borislav Pekić uklapa mitove u vlastiti kontekst tako što ih saobražava smislu svoje priče. To podrazumeva njihovo preoblikovanje, transformaciju koja je ponekad neznatna, a manifestuje se kao tendenciozni odabir pojedinih fragmenata i redukovanje smisla celine preuzetog mita u pravcu koji izabrani odlomci omogućavaju, a često i kao poigravanje smislom mitske priče, naročito tumačenje na kome se i zasniva značenje novog Pekićevog teksta. (Ahmetagić 2001: 53)

Slika 5.

⁵ Odnos(i) kakve imamo između nekog teksta ili drugih tekstova koje prvi citira, nanovo ispisuje, apsorbuje, produžava ili, uopšte uzev, transformiše i posredstvom kojih postaje razumljiv. (Prins 2011: 76)

Više je mitova koji se izdvajaju u strukturi teksta, i koji na nov način bivaju reinterpetirani. Dijelimo ih u dvije veće grupe koje čine biblijski i antički mitovi, a njima se pripaja kao zaseban mit o nauci, tj. svemoći medicine, koji takođe biva razoren.

Kao biblijski mitovi, posebnu ulogu imaju: mit o spasenju (Spasitelju), o potopu (Nojev kovčeg), Adamu i Evi, o arhanđelu Gavrilu, o Velikoj zveri apokalipse; grčki: mit o Tezeju i Arijadni i Kastoru i Poluksu; a kao zaseban se izdvaja mit o nauci.

U žiži Pekićevog interesovanja nalazi se postupak razaranja i reinterpetiranja navedenih mitova. *Biblija* se još jedanput javlja kao centralni tekst iz kojeg se crpe motivi, likovi, situacije pogodni i u velikoj mjeri inspirativni za oblikovanje Pekićeve priče. Svaki od navedenih mitova biva na nov način reinterpetiran, a gotovo svi junaci ostvaruju se kao lažni dvojnici (Ahmetagić 2001: 112).

Kao parovi (pravi i lažni) javljaju se:

Mit	Besnilo
Spasitelj	Lieberman
Adam i Eva	Džon Hamilton i Coro D.
Arhanđel Gavriilo	Gabrijel
Velika zver apok.	Pas Šeron
Nojev kovčeg	Kontrolni toranj
Tezej i Arijadna	Gabrijel i Sju
Kastor i Poluks	Daniel i njegov junak u priči

Ahmetagić zaključuje da u Pekićevoj prozi treba razlikovati poigravanje smislom preuzetih antičkih mitova od njihove upotrebe u parodične svrhe »kada se ne problematizuju mitovi, već stvarnost, tako što se između prikazane stvarnosti i prizvanih mitoloških situacija uspostavljaju paralelizmi po suprotnosti. (Pravi primer je *Besnilo*, u kome se na podlozi prizvanih antičkih mitova ističe banalnost našeg doba: junaci romana su karikature svojih mitoloških dvojnika)« (2001: 53).

Mit o spasenju ili Spasitelju jedan je od centralnih u romanu. Do spasenja, kao što nam je poznato, ne dolazi, jer se u ulozu spasitelja ostvaruje profesor Liberman, lažni Mesija. Liberman dolazi na aerodrom, ali ne da donese lijek i spasenje, već da dovrši započeto – eksperiment, pomoću kojeg bi stvorio Natčovjeka. »Za nas je pojava profesora Liebermana ili Lohmana, kako se trenutno zove – Drugi dolazak. On je naš Spasitelj, naš Mesija. Uostalom, tako su ga i zvali dok je u apostolskoj pratnji Johna Hamiltona, Lukea Komarowskog, Mark Coro Deveroux i Mathew Lavericka propovedao jevanđelje genetičke vere i prorokovao njenog – Natčoveka. Mesija i njegovi »jevanđelisti« opet su zajedno« (Pekić 2002: 347). Hitrou bjesnilo je »njegovu«.

Pekić u ironičnom ključu gradi ovog junaka, jer se kao paradoksalna nameće njegova spasiteljska uloga – kao spasitelj se izdvaja onaj koji je već toliko života ugasio,

i koji zapravo sve vrijeme radi na eksperimentu, gdje se do rezultata dolazi ubijanjem. Kao »odabrani«, jevanđelisti, izdvajaju se: Luk (Luka), John (Džon), Koro (Marko) i Metju (Matija), koji zajedno s Libermanom rade na spasavanju svijeta u malom (aerodroma). Međutim, postepeno izlaze iz igre, ali i priče, odlaze jedan po jedan, sve dok ne ostanu jedan muškarac (Džon) i jedna žena (Koro), koji predstavljaju mitske dvojnike Adama i Eve, kao »privremeno« posljednje preživjele, ili makar one koji ostaju do kraja, u pokušaju da spase svijet. Njih dvoje bi trebalo da budu i prvi, spaseni, da označe početak novog, ali do toga ne dolazi. Kroz priču o Spasitelju i njegovom spasonosnom serumu plete se i mit o prvim ljudima, pa je simbolična slika Adama i Eve na krovu aerodroma, kao u Raju, gdje se odvija borba za opstanak. Simbolično, takođe, njih dvoje se sjedinjavaju, ali do produžetka vrste ne dolazi, sve će se tu skončati. Stojanović bilježi:

Iako čovečanstvo nastaje tek posle greha prvih ljudi, Pekić izlazak iz Raja čita u ključu smaka sveta i propasti čovečanstva i u svom tekstu predstavlja ga kao grotesknu situaciju. U *Besnilu* doktori Džon Hamilton i Koro Devero, Adam i Eva novog čovečanstva, prvi Nad-ljudi, vode ljubav na krovu upravne zgrade aerodroma [...] Nakon ovog sjedinjavanja, nastupiće kataklizma, smrt, koja ističe apsurdnost ljubavnog čina, simbola produžetka Vrste, koje više neće biti. (Stojanović 2004: 81)

Još jedan od vezivnih elemenata između Libermana i Mesije jeste činjenica da svi na aerodromu misle da je Liberman mrtav, a njegov povratak se doživljava kao vaskrsenje. Njegovo vaskrsenje događa se na londonskom aerodromu. Drugi dolazak Mesije će, za razliku od biblijskog, umjesto spasenja ljudima donijeti smrt (Stojanović 2004: 100).

I upravo u toj činjenici leži poruka o razaranju mita, izlaza nema, smrt je neminovnost. Liberman je i nosilac savremenog mita o nauci, koji takođe biva razoren. Prirodno postaje nadmoćno nad vještačkim, i ne dozvoljava da ga pobijedi. Kroz mit o nauci prelama se i mit o budućnosti, koja je takođe neizvjesna, gotovo da je i nema. »Povređena priroda se brani i u toj odbrani strada čovek koji ju je i povredio« (Stojanović 2004: 101). Priroda ne dozvoljava ljudskom da je nadjača i pobijedi. Medicina je takođe nemoćna da spase svijet, da izmisli i napravi lijek koji bi spasao čovječanstvo. U borbi prirode i čovjeka, priroda odnosi pobjedu, dolazi do uništenja civilizacije.

Kroz biblijsku priču o spasenju, prelama se i biblijski mit o potopu i uništenju svijeta. Aerodrom, kao svijet u malom, biva uništen, poslije njegovog spaljivanja ostaje samo prazan prostor šljake, i stvara se slika kao da ga nikad nije ni bilo, od njega ne ostaje ništa. Poseban je čin sakupljanja »odabranih« za kontrolni toranj, koji oslikava mitski prostor, parnjak, Nojevom kovčegu. U tornju se mogu naći samo odabrani, a ulogu onoga koji bira, Svevišnjeg, autor pripisuje majoru Lafordu. On je taj koji u jednom trenutku upravlja cijelim aerodromom, zbivanjima na njemu. On je odgovoran za živote svih, a najčešće za smrti, jer više neće biti vremena da se razaznaju bolesni od zdravih, pucaće se na sve. Na spisku za toranj se mora naći i »lični zapisivač istorije« – Daniel Leverkin. Da se mit o potopu i Nojevom kovčegu u potpunosti izvrće, dokazuje nam i to što će aerodrom biti »potopljen« (uništen), a za razliku od Noja,

koji doživljava spasenje, na aerodromu neće ostati živih, niko neće preživjeti osim Gabrijela i psa Šeron.

Gabrijel je lik s posebnom funkcijom u tekstu, i možemo reći da se njegova uloga dvostruko kodira. U modelovanju njegovog lika prelama se antički mit o Tezeju, ali i biblijski mit o arhanđelu Gavrilu, čuvaru čovječanstva.

Mit o Tezeju i Arijadni (Gabrijelu i djevojčici Sju) od početka djeluje zagonetno. Pekić destruiira i ovaj mit, a za dvojnike uzima starca i djevojčicu, čime se erotski odnos ovog mitskog para u Pekićevom romanu onemogućava, uvođenjem potpuno aseksualnih likova koji su se preimenovanjem našli u njihovoj ulozi. Tek okolina, pogrešno tumačeći starčevo prisustvo kraj djevojčice, daje tom odnosu perversan ton (Ahmetagić 2001: 111). Gabrijel, kao Tezej, treba da nađe savremenog Minotaura, psa Šeron, a u tome mu pomaže nevidljiva nit koju mu Sju-Arijadna daje, koja će ga odvesti do psa. Kao u mitskoj priči, Tezej ide kroz lavirint, u ovom slučaju kanalizacije, u kojem se susreće sa Senkom. Završetak mitske priče umnogome je drugačiji od savremenog. U mitu, Tezej ubija Minotaura, dok u *Besnilu* pakao aerodromskog bjesnila preživljavaju Gabrijel i Šeron, mitski minotaur, koji ne biva pobijeđen. Borba se nastavlja i nakon okončanja zvaničnog dijela priče.

Nakon antičkih aluzija, o Gabrijelu se može govoriti i podvlačenjem paralele sa biblijskim arhanđelom Gavrilom, koji je, prema predanju, kao živa sila bestesna i jedan od sedmorice serafima najbližih božjem prestolu, učestvovao u nastanku sveta i u borbi protiv palih anđela, predstavnika zlih sila predvođenih Satanailom (Kolo srpskih sestara 2012: 1). Pekićev Gavrilu-Gabrijel ne učestvuje u nastanku svijeta već suprotno – u njegovom razaranju, rušenju, uništenju. On je svjedok uništenja čovječanstva, i jedini preživjeli. Naravno, postavlja se pitanje zbog čega je baš on jedini preživjeli – »On jedini nije ljudski besan, da bi pseće mogao pobesneti. On je jedini apsolutno dobar čovek. Svet sačinjen od takvih ljudi bio bi, razume se, smrt literature koja kao parazit živi na umu« (Pekić 1993: 155).

Posebno značajan za Danielovu priču i njegov dnevnik jeste mit o Kastoru i Poluksu, takozvanim Dioskurima, Zevovim sinovima. Leverkin sebe poistovjećuje, ne bez posebne simbolike, s likom Poluksa koji je, prema mitu, besmrtnan. On bira za sebe tog junaka, dok je Kastor junak iz njegove priče. Danielova fizička smrtnost će se pokazati, dok će mu besmrtnost obezbijediti njegov *Dnevnik* koji će poslužiti autoru kao polazišna osnova za građenje samog romana.

7 Zaključak

Borislav Pekić je »graditelj« izuzetno kompleksnog i razgranatog književnog djela. Njegov opus je žanrovski raznolik, a čine ga: novele, pripovijetke, romani i jedan roman-more. Na primjeru njegovog žanr-romana *Besnilo* pokušali smo da osvijetlimo osnovne poetičke postulate pomoću kojih gradi svoje tekstove. Tako smo o *Besnilu* govorili kao o do kraja žanrovski neodređenom tekstu, u kojem razlikujemo

više pripovjedačkih instanci. Analogno nivoima u naraciji, i u organizaciji prostornih i vremenskih struktura razdvojili smo određene nivoe, pa su za prostor, pored aerodroma, kao centralne prostorne strukture, koji simboliše svijet u malom, karakteristične i druge lokacije na kojima se odvija radnja. Vrijeme dijelimo na subjektivno i objektivno, ali takođe možemo govoriti i o kodu fantastike koji prožima uređenje vremenskih odnosa, budući da se vrijeme u nekim trenucima »briše«, stiče se utisak kao i da ne postoji na aerodromu. Kompozicija je, pak, uređena na principu kruga, gdje se početak stapa s krajem, čak su i naslovi poglavlja isti, što simboliše ponavljanje. Intertekstualnost je posebno izražena, a svi mitovi su reinterpetirani, mitski junaci su dobili svoje »lažne dvojnike«. Dokumentarnost je, još jedanput, pogotovo u obliku *Dnevnika*, iskorištena kao postupak kojim se želi naglasiti vjerodostojnost i istinitost isripovijedanog. U radu smo pokušali da osvijetlimo osnovne poetičke postulate, pružajući ključ za neka dalja detaljnija istraživanja.

IZVORI I LITERATURA

- Jasmina AHMETAGIĆ, 2001: *Antički mit u prozi Borislava Pekića*. Beograd: Književna reč.
- , 2006: *Antropopeja (Biblijski podtekst Pekićeve proze)*. Beograd: Draslar partner.
- Mihail BAHŤIN, 1989: *O romanu*. Beograd: Nolit.
- Radomir BATURAN, 1989: *Romani Borislava Pekića*. Nikšić: NIO »Univerzitetska riječ« Beograd.
- Dragana BOŠKOVIĆ, 2014: *Fantastika u romanu Besnilo Borislava Pekića*. Kulturni Heroj. Pogledano 25. feb. 2017.
- Aleksandar JERKOV, 1992: *Nova tekstualnost*. Podgorica, Nikšić, Beograd: Unireks, Prosveta, Oktoih. 16–17.
- Kolo srpskih sestara, 2012. Pogledano 26. feb. 2017.
- Jurij LOTMAN, 1979: *Struktura umetničkog teksta*. Beograd: Nolit.
- Adrijana MARČETIĆ, 2003: *Figure pripovedanja*. Beograd: Narodna knjiga/Alfa.
- Irina MOČNA, 2009: *Arhetipski sižei, motivi i likovi u antiutopijskoj trilogiji Borislava Pekića*: Beograd: Službeni glasnik, Institut za književnost i umetnost. 505–14.
- Borislav PEKIĆ, 1983: Moje viđenje književnosti: *Književna kritika XIV*. 18.
- , 1993: *Vreme reči*. Beogradski izdavačko-grafički zavod SKZ.
- , 2002: *Besnilo*. Novi Sad: Solaris.
- Petar PIJANOVIĆ, 1992: *Majstori proznih veština (Kiš, Pekić, Kovač)*. Beograd: Književnost, 1–2.
- , 1989: *Poetika romana Borislava Pekića*. Beograd: Prosveta.
- [Gerald PRINCE] Džerald PRINS, 2011: *Naratološki rečnik*. Beograd: Službeni glasnik.
- Tatjana ROSIĆ, 2009: Ponovno pronađeno stanje: *Besnilo Borislava Pekića i motivi apokalipse u savremenoj srpskoj prozi. Poetika Borislava Pekića: Preplitanje žanrova*. Beograd: Službeni glasnik, Institut za književnost i umetnost.
- Milena STOJANOVIĆ, 2004: *Književni vrt Borislava Pekića*. Beograd/Pančevo: Institut za književnost i umetnost, Mali Nemo.

Ala TATARENKO, 2013: *Poetika forme u prozi srpskog postmodernizma*. Beograd: Službeni glasnik.

Boris USPENSKI, 1979: *Poetika kompozicije. Semiotika ikone*. Beograd: Nolit.

POVZETEK

Borisav Pekić je »graditelj« izjemno kompleksnega in raznovrstnega književnega dela. Na primeru žanrskega romana *Steklina* poskušamo osvetliti osnovne poetične postulate, s pomočjo katerih gradi svoja besedila. *Steklina* se izkaže za žanrsko neopredeljiv tekst, v katerem razločimo več pripovednih ravni. Podobno velja za prostorske in časovne strukture; poleg letališča kot osrednje prostorske strukture, ki simbolizira svet v malem, so značilne tudi druge lokacije dogajanja. Čas delimo na subjektivni in objektivni, lahko pa tudi govorimo o kodu fantastike, ki prežema ureditev časovnih odnosov. Čas se v bodočnosti namreč lahko »briše«, ostaja pa vtis, kot da ne bi obstajal na letališču. Kompozicija je urejena po načelu kroga, kjer se začetek združi s koncem. Intertekstualnost je posebej izražena in vsi miti so reinterpretirani, mitski junaki pa so dobili svoje »ponarejene dvojnike«. Dokumentarnost je še enkrat in posebej v obliki *Dnevnika* uporabljena kot postopek, s katerim je poudarjena avtentičnost oz. resničnost pripovedovanega. Ponujamo tudi ključ za nadaljna raziskovanja.

Slavistična revija (<https://srl.si>) je ponujena pod licenco [Creative Commons, priznanje avtorstva 4.0 international](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).
URL https://srl.si/sql_pdf/SRL_2017_2_08.pdf | DOST. 11/12/19 1.11

SLAVISTIČNA REVIJA

ISSN 0350-6894 (tisk – print), ISSN 1855-7570 (splet – online).

[Zadnja števila](#)[Spletni arhiv](#)[Navočila avtorjem](#)[Naročite revijo](#)[Kolofon](#)

Kolofon / Impressum

Slavistična revija

ČASOPIS ZA JEZIKOSLOVJE IN LITERARNE VEDE
JOURNAL FOR LINGUISTICS AND LITERARY STUDIES

UDK 811.16+821.16.09(05)

Slavistična revija (<http://www.srl.si>) je ponujena pod licenco
Creative Commons, priznanje avtorstva 4.0 International.

Slavistična revija objavlja od načelih odprtega dostopa, kar pomeni, da so vsi članki takoj po objavi dostopni na spletu vsem uporabnikom. Prosta raba in distribucija v različnih medijih sta dovoljeni pod pogojem, da sta avtor in revija ustrezno navedena. Revija avtorjem ne zaračunava ne uredniških stroškov ne stroškov objave in hranjenja na spletu.

Slavistična revija is fully open access journal. All articles are available on the internet to all readers immediately upon publication. Free use and distribution in any medium is permitted, provided the author and the journal are properly credited. No fee is charged to the author or his institution for the editorial expenses and for the publication.

Izdajatelj – Issued by: Slavistično društvo Slovenije

Uredništvo – Editorial board: Aleksandra Derganc, Miran Hladnik (glavni urednik za literarno vedo in odgovorni urednik – editor in chief for literary studies and executive editor), Miha Javornik, Nina Mečkova, Irena Crel, Urška Perenič (tudi tehnična urednica – technical editor), Blaž Podlesnik (tudi spletni urednik – web editor), Timothy Pogačar, Ivo Pospušil, Durda Strsoglavc, Ada Vidovič Muha (glavna urednica za jezikoslovje – editor in chief for linguistics), Andreja Žele.

Časopisni svet – Advisory Council: Marko Jeseršek (Univerza v Mariboru), Janko Kcs**Naslov uredništva – Address:** Slavistična revija, Aškerčeva 2/II, 1000 Ljubljana, Slovenija.

Račun pri Slavističnem društvu Slovenije: 02083-018125980 (za SR). Naročnina velja do odpovedi. Odpovedi le ob koncu leta. Cena letnika za posameznike 22 €, za člane Slavističnega društva Slovenije 15,50 €, za študente 8,50 €, za inštitucije in knjigarne 33 €, za tujino 35 €.

Annual subscription price: individuals 22 €, members of Slavistično društvo Slovenije 15,50 €, students 8,50 €; institutions and bookstores 33 €; outside of Slovenia 35 €.

Natisnil – Printed by: Birografika Bor, Ljubljana.**Naklada – Circulation:** 550 izvodov – 550 copies.

Vključenost Slavistične revije v podatkovne baze – Slavistična revija is indexed/abstracted in: Digitalna knjižnica Slovenije (dLib), DOAJ, Scopus (Elsevier), EBSCO, Cabel's Directories of Publishing Opportunities, Bibliographie Linguistique (BL), European Reference Index for the Humanities (ERIH PLUS), Modern Language Association of America (MLA) Directory of Periodicals (New York), Cambridge Scientific Abstracts (CSA), Linguistic Abstracts (Uni Arizona), ProQuest Online Information Service.

Izhaja s pomočjo subvencije ARRS. / Supported by Slovene Research Agency.

<https://srl.si/sl/443/index.php?id=kolofon>

Spremenjeno / Changed: 28. 1. 2018, 8:12

MAJA SEKULOVIĆ

Biografija

- Rođena je 25. aprila 1986. godine u Podgorici, gdje je završila osnovnu školu i gimnaziju.
- Diplomirala je 2008. godine na Studijskom programu za srpski jezik i južnoslovenske književnosti na Filozofskom fakultetu u Nikšiću. Na istom fakultetu je 2011. godine odbranila magistarski rad iz crnogorske književnosti. Osnovne, specijalističke i postdiplomske studije završila je sa prosječnom ocjenom „A“ (9.75). Doktorand je na Studijskom programu za crnogorski jezik i južnoslovenske književnosti (pod mentorstvom prof. dr Save Damjanova), gdje je bila zaposlena kao saradnik u nastavi na grupi književnoteorijskih, kao i predmeta iz književnosti XX vijeka. Pored istaknutog, držala je vježbe i na SP za srpski jezik i južnoslovenske književnosti (Književnost renesanse i baroka), kao i na Filozofskom fakultetu, SP za obrazovanje učitelja (Uvod u književnost).
- Nakon završetka studija, školske 2007/2008, primila je nagradu od Filozofskog fakulteta za postignute odlične rezultate tokom školovanja. Bila je stipendista Ministarstva prosvjete i nauke Crne Gore na postdiplomskim magistarskim studijama.
- Odradila je jednogodišnji pripravnički staž u Glavnom gradu – Podgorica – Sekretarijatu za kulturu i sport.
- Od septembra 2019. zaposlena u JU Gimnazija „Slobodan Škerović“.
- Učestvovala na naučnim skupovima i konferencijama, a objavljuje naučne radove u domaćim i međunarodnim časopisima.
- Govori engleski i ruski jezik.

MAJA SEKULOVIĆ

Bibliografija

- Sekulović, Maja: *Orwellovo '1984' v Pekićevem '1999': medbesedilna razmerja (Orwell's '1984' in Pekić's '1999': Intertextual Relations)*, *Primerjalna književnost*, Slovenija, br. 3, letn. 42, 223-245, 2019. **A&HCI**
- Sekulović, Maja: *Poetika Pekićevog žanr-romana 'Besnilo'*, *Slavistična revija*, br. 2, 2017, 323-339. ISSN 0350-6894 (tisk – print), ISSN 1855-7570 (splet – online), UDK 821.163.4.09-313.2, SCOPUS
- Sekulović, Maja: *Junaci jednog vremena ili o modelovanju likova u romanu 'Orlovi rano lete'*, u zborniku: „Djetinjstvo, mladost i starost u Čopićevom stvaralaštvu“, br. 5, ur. Branko Tošović, Institut für Slawistik, Karl-Franzens-Universität/JU Narodna i univerzitetska biblioteka Republike Srpske, 2016, 205-217. 821.163.41.09 Топић Б. 811.163.41'373 COBISS.RS-ID 6074904
- Sekulović, Maja: *Postmodern Aspects of Mirko Kovač's Novels*; ISSN 2039-2117 (online) ISSN 2039-9340 (print), *Mediterranean Journal of Social Sciences*, MCSER Publishing, Rome-Italy, Vol 5 No 16, July 2014, Doi:10.5901/mjss.2014.v5n16p670, 670-674.
- Sekulović, Maja: *Principi organizacije vremenske ravni u romanu 'Hodočašće Arsenija Njegovana'*, *Folia Linguistica et Litteraria*, broj 1 i 2, Filozofski fakultet, Nikšić, decembar 2010, 221-232. UDK 821.163.4.09-21
- Sekulović, Maja: *Poetika romana 'Povratak Filipa Latinovića' (I)*, *Sveske*, godina XX, broj 95, Mali Nemo, Pančevo, mart 2010, 76-82. UDK 821.163.42.09-31 Krleža M.
- Sekulović, Maja: *Poetika romana 'Povratak Filipa Latinovića' (II)*, *Sveske*, godina XX, broj 96, Mali Nemo, Pančevo, jun 2010, 79-85. UDK 821.163.42.09-31 Krleža M.
- Sekulović, Maja: *Organizacija prostorno-vremenskih struktura u noveli 'Uspenje i sunovrat Ikara Gubelkijana'*, časopis *Sveske*, godina XIX, broj 94, Mali Nemo, Pančevo, decembar 2009, 76-80. UDK 821.163.41.09-32 Pekić B.
- Sekulović, Maja: *Četiri strane svjetske književnosti*, izvještaj sa promocije knjiga akademika Radomira V. Ivanovića, *Riječ* br. 6, 221-224, Filozofski fakultet, Nikšić, 2012.

- Sekulović, Maja: *Njegošev poetski univerzum*, proslava Njegoševog jubileja u Bijelom Polju (izvještaj), Riječ br. 10, 309-310, Filozofski fakultet, Nikšić, 2013.

ОСНОВНИ ПОДАЦИ

Име и презиме	Сава Дамјанов
Година и место рођења	1956. Нови Сад
Звање	Редовни професор
e-mail/web site	koderdam@nscable.net ; http://www.ff.uns.ac.rs/fakultet/ljudi/fakultet_odseci_srpska_knjizevnost_sava_damjanov.html
Телефон	
Универзитет, факултет, организациона јединица	Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет, Одсек за српску књижевност
Област и ужа специјалност	Филологија, наука о књижевности-историја српске књижевности

СТРУЧНА БИОГРАФИЈА – ДИПЛОМЕ

ОСНОВНЕ СТУДИЈЕ	
Година	1975-1980.
Место	Нови Сад
Институција	Филозофски факултет
Наслов дипломског рада	дипломски испит се полагао усмено
Област	Српска књижевност и језик
МАГИСТАРСКЕ СТУДИЈЕ	
Година	1980-1982.
Место	Нови Сад
Институција	Филозофски факултет
Наслов тезе	Фантастика у књижевности српског предромантизма
Област	Филолошке науке
ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА	
Година	1996.
Место	Нови Сад
Институција	Филозофски факултет
Наслов дисертације	Рецепција дела Ђорђа Марковића Кодера у српској књижевности
Област	Филолошке науке

СТРУЧНА БИОГРАФИЈА – ЗВАЊА

Година избора (реизбора)	Наставно-научна звање
1983.	асистент-приправник
1986.	асистент
1996.	доцент
2001.	ванредни професор
2006.	редовни професор

СТРУЧНА БИОГРАФИЈА – УСАВРШАВАЊЕ

(стручно усавршавање у земљи и иностранству, студијски боравци, гостујући професор)

Година и трајање	Институција и област
1990. три месеца	Гете Институт у Фрајбургу, филологија
2001/2002. зимски семестар	Филолошки факултет у Гибингену, наука о књижевности
2014. месец дана	Филозофски факултет у Љубљани, компаративистика

НАГРАДЕ И ПРИЗНАЊА

Година	Назив награде/признања
1978.	Бранкова награда Матице српске
1988.	Награда СИЗ културе Војводине
1990.	Захарије Орфелин
1995.	Најбоља књига године ДКВ

2003.
2011.
2013.

Лаза Костић
Госпођин вир
Сретен Марић

КРАТКА СТРУЧНА БИОГРАФИЈА

Ради на Филозофском факултету у Новом Саду као редовни професор на Одсеку за српску књижевност: предаје Српску књижевност 19. века и Креативно писање, а на докторским студијама Културу постмодернизма. Од школске 2003/4. до школске 2006/7. био је руководиоца је магистарских студија на Одсеку за српску књижевност. У оквиру докторских студија ангажован је као предавач или ментор на домаћим и страним универзитетима (Београд, Ниш, Никшић, Љубљана, Загреб, Лисабон, Бордо, Венеција, Краков, Сегедин, Мелбурн).

Пише прозу, књижевнокритичке и књижевноисторијске радове. Његова научна истраживања усмерена су пре свега ка фантастичкој књижевности, еротским и језичко- експерименталним слојевима у српској традицији, теорији рецепције, постмодернизму, као и ка компаративистици. Приређивао је за штампу текстове српских писаца 18, 19. и 20. века. Током деведесетих година уређивао је часопис за светску књижевност «Писмо» и «Свети Дунав» - магазин посвећен средњоевропској култури. Уредник је «Библиотеке српске фантастике», едиције «Новосадски манускрипт» (издавач Градска библиотека Новог Сада), као и антологијске библиотеке „Десет векова српске књижевности“ код Издавачког центра Матице српске (од 2009). Био је члан жирија Бранкове награде Матице српске од 1987. до 2004 (и његов председник од 1992. године). Оснивач међународног књижевног фестивала „Прозефест“ (у Новом Саду, 2007. године) и награде „Милован Видаковић“ (од 2008) која се на њему додељује за животно дело. Био је председник Управног одбора Градске библиотеке у Новом Саду (2005-2008) и члан Управног одбора Српског књижевног друштва (2010-2012). Члан је Управног одбора Матице српске (од 2008) и председник Управног одбора Стеријиног позорја (од 2012).

Говори, немачки, енглески и руски језик.

Поред бројних текстова у домаћој и страниј периодици, објавио је следеће књиге:

Истраживање Савршенства (роман), Београд 1983; *Граждански еротикон* (антологија), Ниш 1987; *Корени модерне српске фантастике* (студија), Нови Сад 1988; *Колачи, Обмане, Нонсенс* (приче), Београд 1989; *Шта то беше млада српска проза?* (есеји и критике), Београд 1990; *Причке* (проза), Београд 1994; *Нова (постмодерна) српска фантастика* (антологија), Београд 1994; *Кодер: историја једне рецепције* (студија), Београд 1997; *Повести различне: лирске, епске, но највише неизрециве* (приче), Нови Сад 1997; *Глосолалија* (изабране и нове приче), Нови Сад 2001; *Ново читање традиције* (књижевноисторијски огледи), Нови Сад 2002.; *Нови Сад-земљи рај* (хрестоматија, у коауторству са Л. Мустеданагић), Панчево 2003; *Нови Сад-земљи рај I-II* (хрестоматија, у коауторству са Л. Мустеданагић), Панчево 2004; *Антологија сербској постмодерној фантастики* (на украјинском), Лавов, 2004, *Постмодерна српска фантастика* (антологија), Нови Сад 2004; *Граждански еротикон* (антологија-друго, допуњено и илустровано издање), Нови Сад 2005; *Ремек-делца* (приче), Београд 2005, *Ерос и По(р)нос* (есеји, прикази, мистификације), Београд 2006, *Историја као Апокриф* (роман), Нови Сад 2008, *Апокрифна историја српске (пост)модерне* (есеји), Београд 2008, *Порно-литургија Архиепископа Саве* (приче), Нови Сад-Зрењанин 2010, *Итика Јерополитика@VUK, Нови Сад 2014.*

ДАМЈАНОВ: *СРПСКА КЊИЖЕВНОСТ ИСКОСА* (изабрани књижевноисторијски и књижевнокритички радови), **књига 1-5**, „Службени гласник“, Београд 2011-2012:

Књига 1: **ВРТОВИ НЕСТВАРНОГ** (огледи о српској фантастици)

Књига 2: **ВЕЛИКИ КОД: ЂОРЂЕ МАРКОВИЋ КОДЕР** (студија и есеји)

Књига 3: **СРПСКИ ЕРОТИКОН** (еротографија у српској књижевности)

Књига 4: **НОВА ЧИТАЊА ТРАДИЦИЈЕ 1-3** (књижевноисторијски огледи)

Књига 5: **ШТА ТО БЕШЕ СРПСКА ПОСТМОДЕРНА?** (есеји и критике)

Његови текстови превођени су на енглески, француски, немачки, руски, пољски, чешки, мађарски, словачки, русински, украјински, бугарски, словеначки и македонски језик. Заступљен је у антологијама савремене српске прозе. У зимском семестру 2001/2002. предавао је на катедри за славистику Универзитета у Тибингену (Немачка); држао је предавања и на Универзитетима у Регенсбургу, Фрајбургу, Берлину, Халеу, Триру, Гетингену, Бону, Торину, Венецији, Кракову, Вроцлаву, Варшави, Гдањску, Лођу, Ополу, Сосновјецу, Великом Трнову, Љубљани, Скопју, Будимпешти, Кијеву и Лавову. Учесник је многих међународних књижевних и научних симпозијума у земљи и иностранству.

Његова *Антологија српске постмодерне фантастике* проглашена је 2004. године за најбољу страну књигу у Украјини. Библиографија приказа или есеја о његовим књигама, као и интервјуа у домаћим и страним часописима броји више од две стотине јединица.

ИНДЕКС НАУЧНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ

A1

ИНДЕКС ЦИТИРАНОСТ НАУЧНИХ РАДОВА (без аутоцитата)

Dokument izdala Biblioteka Matice srpske, Referalni centar, 16. septembar 2014. , ime fajla 0026DS-I. Citiranost poslatih radova za period od 1979. do septembra 2014. godine u Indeksima naučnih citata (Printeditions, CEditions, WoS: SCI-expanded 1996-Sep2014, Social Sciences Citation Index (SSCI)--1996-Sep2014, Arts & Humanities Citation Index (A&HCI)--1996-Sep2014, Conference Proceedings Citation Index- Science (CPCI-S)--2001-Sep2014, Conference Proceedings Citation Index- Social Science & Humanities (CPCI-SSH)--2001-Sep2014).

U periodu od 1979. do septembra 2014. godine ukupan broj citata je 5.

Arts & Humanities Citation Index

1979-1995 (4 = 4C + 0S)

BEKIC T	SRPSKO GRADJANSKO PESN 1988	1C	
VASILEV C	JAHRB VOLKS	35	208
90			

BEKIC-T-SRPSKO-GRANDANSKO-PE-1988	1C
--	-----------

Authors: Jason-H
Title: Literature, Letters, Verbal Texts - What Is It We Are Dealing with
Full source: FABULA 1992, Vol 33, Iss 3-4, pp 207-244
Language: English
Document type: Article

DAMJANOV-S-Z-SLAWISTIK-1993-V38-P475	1C
---	-----------

Authors: Burghart-D
Title: Ars-Memoriae and Ars-Combinatoria in Postmodernism - On the Example of Pavic,M. (Serbian Postmodern Literature)

Full source: WELT DER SLAVEN-HALBJAHRESSCHRIFT FUR SLAVISTIK 1995, Vol 40, Iss 2, pp 341-351
Language: German
Document type: Article

DAMJANOV-S-Z-SLAWISTIK-1993-V38-P475	1C
---	-----------

Authors: Jonscher-B
Title: The Narrator in the Works of Kis,Danilo (1935-1989) (Serbian Writer)

Full source: ZEITSCHRIFT FUR SLAWISTIK 1995, Vol 40, Iss 2, pp 157-167
 Language: German
 Document type: Article

WoS (1 = 1C + 0S)

Science Citation Index Expanded (SCI-EXPANDED) --1996-Sep2014
 Social Sciences Citation Index (SSCI) --1996-Sep2014
 Arts & Humanities Citation Index (A&HCI) --1996-Sep2014
 Conference Proceedings Citation Index- Science (CPCI-S) --2001-Sep2014
 Conference Proceedings Citation Index- Social Science & Humanities (CPCI-SSH) --2001-Sep2014

DAMJANOV S

KORENI MODERNE SRPSK 1988 1C

1. Apocryphal History of Serbian Pre-Romantic Religious Epics

By: Erakovic, Radoslav

SLAVISTICNA REVIJA Volume: 58 Issue: 2 Pages: 233-240 Published: APR-JUN 2010

View AbstractView Abstract

(from Web of Science Core Collection)

Srpski citatni indeks:

1. *Zbornik Matice srpske za književnost i jezik*, 2013, vol. 61, br. 1, str. 149-174

Burleska gospodina Peruna boga groma Rastka Petrovića - miturgija i fantastična imaginacija

Šarović Marija (Damjanov, S. (1988) Koreni moderne srpske fantastike. Novi Sad: Matica srpska)

2. *Teatron*, br. 164-165, str. 113-124, 2013

Folklorni motiv vampira u savremenoj srpskoj drami

Bjelić Aleksandra

(Damjanov, S. (1988) Koreni moderne srpske fantastike. Novi Sad: Matica srpska)

3. *Zbornik Matice srpske za književnost i jezik*, 2013, vol. 61, br. 1, str. 55-73,

Klasicistički elementi u poeziji Jovana Hristića

Avramović Marko (Damjanov, S. (2008) Apokrifna istorija srpske (post)moderne - novo čitanje tradicije 2. Beograd: Službeni glasnik)

Списак резултата М41 и М42 Научна књига и монографија националног значаја – научна дела која су јавно позитивно оцењена од стране признатих научних радника једне земље.	Број (укуп но: 11)	Укупан М (број бодова: 69)
<p>M41</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Корени модерне српске фантастике, Матица српска, Нови Сад, 1988. М41 (7) 2. Кодер: историја једне рецепције, Просвета, Београд, 1997. М41 (7) 3. Вртови нестварног: огледи о српској фантастици, Службени гласник, Београд, 2011. М41 (7) 4. Велики код: Ђорђе Марковић Кодер, Службени гласник, Београд, 2011. М41 (7) 5. Српски еротикон, Службени гласник, Београд, 2011. М41 (7) 6. Нова читања традиције I-III, Службени гласник, Београд, 2012. М41 (7) 7. Шта то беше српска постмодерна? Службени гласник, Београд, 2012. М41 (7) <p>M42</p> <ol style="list-style-type: none"> 8. Šta to beše "mlada srpska proza", Književna zajednica Novog Sada, 1990. М42 (5) 9. Ново читање традиције, Дневник, Нови Сад, 2002. М42 (5) 10. Eros i po(r)nos, Narodna knjiga, Beograd 2006. (299 стр.) М42 (5) 11. Апокрифна историја српске (пост)модерне, Службени гласник, Београд 2008. (221 стр.) М42 (5) 		

Списак резултата М21 и М22- Рад у водећем часопису међународног значаја. Водећи међународни часопис је онај који се налази у првих 50% часописа са Листе СЦИ по категоријама наука/области. Преосталих 50% часописа са Листе СЦИ, као и нови часописи (основани пре 3-5 година), односно часопис који се издаје у земљи и који има међународну редакцију састављену од научника из најмање пет земаља и има међународну рецензију, а издаје га међународна научна институција или водећа национална институција и припада категорији М21Им22.	Број (укуп но: 2)	Укупан М (број бодова: 10)
<ol style="list-style-type: none"> 1. Die zeitg Össische (postmoderne) serbische Prosa und Phantastik. – Zeitschrift fur Slawistik, Akademie Verlag GMBH, 38/93, 3, 475-482. Zeitschrift fur Slawistik is indexed/abstracted in: AHCI and SSCI M 22 (5) 2. Srbska postmoderna proza na koncu 20. stoletja. – Slavistična revija, letnik 50, številka 4, 2002, str. 475-479. Slavistična revija is indexed/abstracted in: AHCI and SSCI M 22 (5) 		

Списак резултата M24 - Рад у часопису међународног значаја. Међународне часописе и друге наводе рангирати (коэффицијент Р) (према ScienceCitation *Index-у (JournalCitation Report) односно према категоризацији радова, верификованих од стране одбора Министарства.	Број (укуп но: 3)	Укупан М (број бодова: 12)
<ol style="list-style-type: none"> 1. Стеријин приказ прве песничке збирке Бранка Радичевића. – Зборник Матице српске за књижевност и језик. – 44, 1-3/96, 81-84. М 24 (4) 2. Arspoetica српског класицизма у европском контексту. - Зборник Матице српске за књижевност и језик. - 51, 3/ 2002 (2003!), 595-601. М 24 (4) 3. Милорад Павић. – Зборник Матице српске за књижевност и језик, 58, 2/2010, 447-451. М24 (4) 		

	(укуп но: 3)	(број бодова: 27)
<ol style="list-style-type: none"> 1. Die Ars poetica des serbischen Klassizismus im europäischen Kontext (18. und 19. Jahrhundert).- Deutschland – Italien und die slavische Kultur der Jahrhundertwende: Phänomene europäischer Identität und Alterität, Universität Trier, 2005. М 31(3) 2. Да ли постоји кратка прича? XXXII научна конференција на XXXVIII међународен семинар за македонски јазик, литература и култура, Универзитет "Св. Кирил и Методиј", Међународен семинар за македонски јазик, литература и култура, Скопје, 2006, [279]-282. М 31(3) 3. Лаза Костић - модерна – постмодерна, ЛАЗА Костић : 1841-1910-2010 / уредник Љубомир Симовић. - Београд : САНУ, 2011, 373-380.М 31 (3) 4. Čitanje kao egzil. – U čast Pera Jakobsena : zbornik radova / priredili Dejan Ajdačić, Persida Lazarević Di Đakomo. – Beograd, 2010, 555-560. М 31 (3) 5. Fantastika u delu Stefana Mitrova Ljubiše, Međunarodni naučni skup (istorija-kultura-priroda), Zbornik radova, Petrovac na moru / Sveti Stefan, 2001, str. 78-81. М 31 (3) 6. Читалац Милован Глишић. – Глишић и Домановић : 1908-2008 / уредник Светлана Велмар-Јанковић. - Београд : САНУ, 2009, 499-503. М 31 (3) 7. Антиутопијски почеци модерне српске фантастике (Зборник радова са међународног научног скупа „Словјанска фантастика“). – Кијвски национални универзитет имени Тараса Шевченка, Кијв, 2012, [II-XIV] М 31(3) 8. Како би Доситеј читао Вука? - Зборник радова. Међународни научни скуп „Доситеј Обрадовић у српској историји и култури“ [Београд, манастир Крушедол, Нови Сад], 13-15. октобар 2011; [организатори] Задужбина "Доситеј Обрадовић" [и] Матица српска [и] САНУ ; уредник Душан Иванић. - Београд : Задужбина "Доситеј Обрадовић", 2013, 213-220. М 31(3) 9. Јаков Игњатовић, тумач српске књижевности (Зборник радова са међународног научног скупа „Сто педесет година од доласка Јакова Игњатовића у Даљ [1863-2013]“). – Културни и научни центар „Милутин Миланковић“ - Министарство културе Републике Хрватске, Даљ, 2014, стр. 63-69. М31 (3) 		

НАПОМЕНА: Међународни научни скуп је онај који организује регистровано научно удружење или регистрована научна институција, има међународну селекцију и рецензију одабраних радова и један од светских језика за саопштавање и публикавање радова. Ово важи како за скупове у земљи, тако и за скупове ван земље.

Уџбеници	Број: 4
<ol style="list-style-type: none"> 1. Вртови нестварног: огледи о српској фантастици, Службени гласник, Београд, 2011. (уџбеник/помоћно наставно средство за обавезни предмет <i>Српски класицизам и предромантизам</i> на акредитованом програму основних студија Одсека за српску књижевност Филозофског факултета у Новом Саду) 2. Велики код: Ђорђе Марковић Кодер, Службени гласник, Београд, 2011.(уџбеник/помоћно наставно средство за обавезне предмете <i>Српски романтизам и Српски симболизам и рана модерна</i>, на акредитованом програму основних студија Одсека за српску књижевност Филозофског факултета у Новом Саду) 3. Нова читања традиције I-III, Службени гласник, Београд, 2012. (уџбеник/помоћно наставно средство за обавезне предмете <i>Српски класицизам и предромантизам, Српски романтизам, Српски реализам и Српски симболизам и рана модерна</i>, на акредитованом програму основних студија Одсека за српску књижевност Филозофског факултета у Новом Саду) 4. Шта то беше српска постмодерна? Службени гласник, Београд, 2012.(уџбеник/помоћно наставно средство за изборни предмет <i>Павићна</i> на акредитованом програму докторских студија Филозофског факултета у Новом Саду) 	

<p>Списак резултата М51 - Рад у водећем часопису националног значаја, који издаје национално научно удружење или институција. Редакција је састављена од познатих научних радника, редовно излази, има размену са 10 земаља у свету, има рецензију од 2 (два) еминентна рецензента и испуњава стандарде прописане условима Народне библиотеке Србије (извод и кључне речи на једном од светских језика, резиме на једном од светских језика ISBN и UDC број, категорију рада). Свака област науке дефинише 1 (један), евентуално 2 (два) часописа категорије »водећи национални часопис«</p>	<p>Број (укупно: 5)</p>	<p>Укупан М (број бодова: 15)</p>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Еладије као Фауст. – Зборник Матице српске за славистику, 35 /88, 61-67. М 51 (3) 2. Dositejevi snovi, Dositej Obradović - čovek i delo među narodima, Naučni sastanak slavista u Vukove dane, 19/2, Beograd 1990, 193-199.М 51 (3) 3. Sveto pismo kao predložak religioznog ера srpskih predromantičара, Naučni sastanak slavista u Vukove dane, 26/2, Beograd 1996, 193-198.М 51 (3) 4. Зашто српска књижевност нема Раблеа? - Међународни састанак слависта у Вукове дане, књ.35/2, Београд 2006, стр. 343-347. М 51 (3) 5. Док ја пишем, постмодерна се дешава. – Наслеђе, вол. 7, бр. 16, 2010, стр. 75-81 М51 (3) 		

УЧЕШЋЕ НА ПРОЈЕКТИМА МЕЂУНАРОДНОГ ЗНАЧАЈА И НА ВИШЕГОДИШЊИМ ПРОЈЕКТИМА

<p>Списак пројеката</p>	<p>Број <u>5</u> (пет)</p>
<ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Жанрови у српској књижевности-порекао и поетика облика</i>, Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду - Министарство за науку, технологију и развој (Република Србија); врста пројекта: ОИ (1867), период: 2001-2005. 2. <i>Религиозни епови српских предромантичара</i>, Носилац пројекта: Матица српска (Нови Сад), врста пројекта: ОИ, период: од 2002. године. 3. <i>Синхрониско и дијахрониско изучавање врста у српској књижевности</i>, Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду - Министарство за науку, технологију и развој (Република Србија); врста пројекта: ОИ (148009); период: 2006-2010. 4. <i>Аспекти идентитета и њихово обликовање у српској књижевности</i>, Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду - Министарство просвете и науке (Република Србија); врста пројекта: ОИ (178005); период: од 2011. 5. <i>Фрушка гора у књижевности</i>, Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду - Покрајински секретаријат за науку и технолошки развој; врста пројекта: ОИ (114-451-1863/2011); период: од 2011. 	

ВОЂЕЊЕ ДОКТОРСКИХ ДИСЕРТАЦИЈА

<p>Списак докторских дисертација</p>	<p>Број <u>6</u> (шест)</p>
<ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Поетика и естетика Његошевих малих умотвора</i> (кандидат: мр Весна Вукићевић Јанковић); дисертација одбрањена: 2005. (Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду). 2. <i>Религиозни еп српског предромантизма</i> (кандидат: мр Радослав Ераковић) дисертација одбрањена: 2007. (Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду). 3. <i>Живот и књижевно дело Милице Стојадиновић Српкиње</i> (кандидат: мр Радмила Гикић Петровић), дисертација одбрањена: 2010. (Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду). 4. <i>Комедија у Срба пре Јована Стерије Поповића</i> (кандидат: мр Исидора Поповић) дисертација одбрањена: 2013. (Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду). 5. <i>Прозно дело Владана Ђорђевића</i> (кандидат: мр Љиљана Костић), дисертација одбрањена: 2013. (Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду). 6. <i>Еротологија у српској књижевности 18. и 19. века</i> (кандидат: ма Весна Малбашки), дисертација одбрањена: 2014. (Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду). 	

УРЕЂИВАЊЕ ЧАСОПИСА

Списак уређивања часописа	Број	3 (три)
1. „Писмо“-часопис за светску књижевност 2. „Свети Дунав“-часопис за средњоевропску културу 3. „Свеске“ Матице српске		
НАПОМЕНА: Назив часописа, Улога (уредник, коуредник, члан уређивачког одбора, рецензент), Године од-до, Класа часописа (међународни или домаћи)		

РЕЗУЛТАТИ УМЕТНИЧКОГ СТВАРАЛАШТВА

Најзначајнији уметнички пројекти/радови	Година
1. Оснивач „Прозефеста“ – међународни фестивал прозе у Новом Саду	2006.
2. „Играјмо Раблеа“: сценски пројекат	1996.

РЕЗУЛТАТИ ПЕДАГОШКОГ РАДА

Предавања	Наставни предмети - курсеви	Година
На матичном факултету (Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду)	Студијски програм: Српска књижевност и језик 1. Назив предмета: Српски барок, класицизам и предромантизам (5. семестар основних академских студија). Статус предмета: обавезни. 2. Назив предмета: Српски романтизам (6. семестар основних академских студија). Статус предмета: обавезни. 3. Назив предмета: Српски реализам (7. семестар основних академских студија). Статус предмета: обавезни. 4. Назив предмета: Српски симболизам и рана модерна (8. семестар основних академских студија). Статус предмета: обавезни 5. Назив предмета: Креативно писање прозе (7. семестар основних	Наставни предмети се изводе током сваке школске године, у складу са акредит. студијским програмом “Српска књижевност и језик” и Програмом докторских студија.

	академских студија). Статус предмета: изборни Програм докторских студија (модул: Језик и књижевност) 1. Назив предмета: Павић. Статус предмета: изборни.	
На другом универзитету (назив и седиште институције)	Универзитет у Нишу, Филозофски факултет Назив курса ((МА студије): српска постмодерна	
На страном универзитету (назив и седиште институције)	Филолошки факултет, Универзитет у Тибингену (Немачка): Назив курса: Историја српске књижевне фантастике (основне студије славистике)	
Остало		

**УЧЕШЋЕ У РАЗВОЈУ ДЕЛАТНОСТИ ВИСОКОГ ОБРАЗОВАЊА,
НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКОГ, ОДНОСНО, УМЕТНИЧКОГ СТВАРАЛАШТВА И
РАДУ ПОСЛОВОДНИХ И СТРУЧНИХ ОРГАНА И ОРГАНИЗАЦИЈА**

	Назив органа или тела
На матичном факултету	1. Члан Наставно-научног већа
	2. Члан Савета Факултета
	3. Секретар научних пројеката Одсека за српску књижевност
	4. Руководилац магистарских студија српске књижевности
На нивоу Републике, територијалне аутономије или локалне самоуправе	1. Председник Управног одбора Градске библиотеке у Новом Саду (2004-2008)
	2. Председник Управног одбора Стеријиног позорја (од 2012)
	3. Члан управног одбора Матице српске (од 2008)
	4.
На дужности органа пословођења	1. Студент-продекан Филозофског факултета у Новом Саду (1979-1981)
	2.
	3.
	4.

Универзитет у Новом Саду
Трг Доситеја Обрадовића 5
21000 Нови Сад
Србија, СЦГ

University of Novi Sad
Trg Dositeja Obradovica 5
21000 Novi Sad
Serbia, SCG

Tel: +381 (0)21 4852000, 4852020 • Fax: +381 (0)21 480-418 • E-mail: rektora@uns.ns.ac.yu • http://www.uns.ac.yu

Број: 04-23/57
16.11.2006 године

На основу плана 48. став 3. тачка 6. и члан 65. Закона о високом образовању («Службени гласник РС» бр. 76/2005. годину) и члана 73. тачка 5, и члана 136. тачка 9. Статута Универзитета (Савет Универзитета, 3. октобар 2006.) и Одлуке Наставно-научног већа Универзитета од 16. новембра 2006. године, доноси:

РЕШЕЊЕ
о избору у звање наставника Универзитета у Новом Саду

др Саво Дамјанов б и р а с о у звање редовног професора Универзитета у Новом Саду, за ужу научну област Српска и јужнословенске књижевности са теоријом књижевности.

На основу овог решења декан са именованим закључује Уговор о раду.

Ово решење ступа на снагу даном истека времена на које је именовани изабран у прикладно звање а након закључивања Уговора о раду из члана 2. овог решења.

Образложење

Након спроведеног поступка у складу са Законом о високом образовању, Статутом Универзитета и Правилником о начину и поступку стицања звања и заснивања радног односа наставника Универзитета у Новом Саду, Веће је размотрило и прихватило Одлуку о утврђивању предлога за избор у звање и раскидање радног односа Изборног већа Филозофског факултета од 3.07.2006. године и закључке Стручног већа за филозофске науке и журналистику од 3.07.2006. године и 11.10.2006. године и донело одлуку као у диспозитиву.

На основу напред наведеног донето је решење као у диспозитиву.

Ово решење декан ће уручити именованом празником потписивања Уговора о раду.

РЕКТОР УНИВЕРЗИТЕТА

Радмила Маринковић-Недушић

PROF. DR VESNA VUKIĆEVIĆ JANKOVIĆ

Biografija

Vesna Vukićević Janković rođena je na Cetinju 21.03.1973. godine. Osnovnu školu i Gimnaziju „Slobodan Škerović“ završila je u Podgorici. Diplomirala je ne 1996. godine na Filozofskom fakultetu u Nikšiću, na Odsjeku za srpskohrvatski jezik i jugoslovensku književnost. Postdiplomske magistarske studije završila je na Filološkom fakultetu u Beogradu, odbranivši magistarski rad pod nazivom *Odnos privatnog i javnog u Njegoševoj prepisci* (17. januara 2001. godine). Doktorsku disertaciju *Poetika i estetika Njegoševih malih umotvora (prilog genologiji, poetologiji i versologiji)* odbranila je na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu (2005. godine).

Na Filozofskom fakultetu u Nikšiću radi od zimskog semestra studijske 2006/07. godine. U zvanje docenta izabrana je 2009, a u zvanje vanrednog profesora 2015. godine. Predsjednik je Komisije za doktorske studije Filološkog fakulteta od 2015. godine.

U brojnim studijama i ogledima obrađuje teme iz crnogorske i drugih južnoslovenskih književnosti (od renesanse do književnih teorija XX vijeka). Oblast proučavanja joj je u širokom rasponu od književne istorije i poetike do komparativnih i interkulturalnih proučavanja. Autor je tri monografije iz oblasti njegošologije - *Njegoševi pismopisi* (2002), *Njegoševi umotvori* (2006) i *Njegošev poetski univerzum – Mogućnosti tumačenja* (2012), kao i brojnih naučnih i stručnih radova.

Bibliografija

- **Naučni radovi objavljeni u međunarodnim časopisima indeksiranim u bazama A&HCI i Scopus:**
- Vesna Vukićević-Janković, *Mirko Kovač's Narrative Alloy* (Biography of Malvina Trifković), *Primerjalna književnost / Comparative literature*, Slovensko društvo za primerjalno književnost / Slovenian Comparative Literature Association, letnik 40, št 3, Ljubljana, 2017, str. 115-131. ISSN 0351-1189. A&HCI
- Vesna Vukićević-Janković, *Lik Blažene Ozane kotorkinje kao kulturalnomemorijski kod*, *ANNALES · Ser. hist. sociol.* (Anali za istrske in mediteranske študije - *Annali di Studi istriani e mediterraneei - Annals for Istrian and Mediterranean*

Studies), 27 (2), 2017., str. 429-438. ISSN 1408-5348. DOI 10.19233/ASHS.2017.30 A&HCI

- Vesna Vukićević-Janković, *Estetika i poetika u Andrićevim Znakovima pored puta*, Filozofska istraživanja, br. 146, God. 37 (2017), Sv.2, str. 349–364. ISSN 0351-4706. doi: 10.21464/fi37211 A&HCI
- Vesna Vukićević-Janković, *Prostorska semantika Prekletega dvorišča*, Slavistična revija, pp. 311–318, Slavistična revija, letnik 63/2015, št. 3, julij–september. ISSN 0350-6894 (tisk – print), ISSN 1855-7570 (splet – online) Scopus
- Vesna Vukićević-Janković, *Athlantis – Anthropological Epic Poem of Borislav Pekić*, Studi Slavistici [S.I.] – Rivista dell'Associazione Italiana degli Slavisti (A.I.S.), Firenze University Press, X, 2013 pp. 193-203, ISSN 1824-7601. (print); ISSN 1824-7601 (online). Dx.doi.org/10.31.128/Studi Slavis-14141 Scopus

- **Selektivna bibliografija**

- **Monografije**

- *Njegoševi pismopisi (doprinosa epistolografiji)*, ITP «Zmaj», Novi Sad, 2002. godine; urednik: akademik Radomir V. Ivanović, 148 str. /ISBN 86-489-0349-1/
- *Njegoševi umotvori (doprinosa poetici i estetic)*, ITP «Zmaj», Novi Sad, 2006. godine; urednik: akademik Radomir V. Ivanović, 289 str. /ISBN 86-489-0519-2
- *Njegošev poetski univerzum – Mogućnosti tumačenja*, Biblioteka Puls, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva - Podgorica, Podgorica, 2012, ISBN 978-86-303-1731-6, 260 strana.
- **Dio naučne monografije izdate kod nas (i u okruženju) čiji su izdavači nacionalne akademije nauka i državni univerziteti i dio knjige studijskog karaktera**
- *Traganje za granicama tumačenja - Risto Ratković, Dušan Kostić i Mihailo Lalić Radomira V. Ivanovića*, u knjizi: *Kritika kritike*, priredio dr Miloš Đorđević, Filozofski fakultet Novi Sad – Zmaj, 2010, str. 77-86, ISBN 978-86-489-0672-4.
- *Njegoševi susreti sa Venecijom*, u knjizi: *Venecija i slovenske književnosti* - priredili Dejan Ajdačić (Kijev) i Persida Lazarević Di Đakomo (Pesara), recenzenti: Jovan Delić (Univerzitet u Beogradu), Maria Rita Leto (Università degli Studi “G. d’Annunzio” Pescara – Chieti, Italia), Alla Tatarenko (Львівський Національний Університет імені Івана Франка, Україна); SlovoSlavia – Beograd (con i contributi del Dipartimento di Studi Comparati e Comunicazione Interculturale dell’Università degli Studi “G. d’Annunzio” di Chieti – Pescara e del Ministero dell’Istruzione, dell’Università e della Ricerca (Fondi FARS), Italia), 2011, str. 295-306, ISBN 978-86 – 87807-03-7.

- *Simbolične emanacije Sunca i Mjeseca u Njegoševoj poeziji*, Il SoleLuna presso gli slavi meridionali. *Slavica* (Collana di studi slavi diretta da Giovanna Brogi Bercoff e Mario Enrietti, a cura di Ljiljana Banjanin, Persida Lazarević Di Giacomo, Sanja Roić, Svetlana Šeatović. Alessandria: Edizioni dell'Orso. 2017, pp. 303-317. ISBN 978-88-6274-767-7.
- **Naučni radovi objavljeni u časopisima sa međunarodnom distribucijom**
- *Mitska estetika Njegoševih umotvora /Mythical aesthetics of Njegoš's brain producers/*, Vesna Vukicevic Jankovic, Montenegro; *Nova Istra* – časopis za književnost, kulturološke i društvene teme, god. XI; sv. XXXIV, jesen – zima 2006, Pula, 2006, str. 189-200. /ISSN 1331 – 0321/
- *Njegoševa mitopoetika – pogled iskosa, Stanje stvari* – časopis za različite vidove umetničkog izražavanja, br. 11, Novi Sad, zima 2005, str. 149-156. /ISSN 1450 - 8737
- *Imagološki dodiri Petra II Petrovića i Vasilija Subotića, Stanje stvari* – časopis za različite vidove umetničkog izražavanja, br. 11, Novi Sad, 2005, str. 157-162. /ISSN 1450 -8737/
- *Književna kritika u svijetlu savremenih proučavanja, Vaspitanje i obrazovanje* - časopis za pedagošku teoriju i praksu, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica, 4/2006, str. 79-92, /ISSN 0350 -1094/
- *Fantastički kodovi u kotorskom pjesništvu renesanse i baroka, Vaspitanje i obrazovanje* - časopis za pedagošku teoriju i praksu, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica, 4/2008, str.21-30; /ISSN 0350 -1094/
- *Njegoševa diplomatska epistolografija, Matica-časopis za društvena pitanja, nauku i kulturu*, broj 36, godina IX,zima 2008, Cetinje – Podgorica, 2008, str. 193-240. /ISSN 1450-9059/
- *Transformacija i transfiguracija globalnih simbola u u Njegoševoj poeziji*, Riječ, Nova serija,broj 1, Institut za jezik i književnost Filozofskog fakulteta, Nikšić, 2009, str. 109-132, ISSN 0354-6039
- *Njegoševi putevi ka Luči mikrokozma*, u *Njegošev zbornik Matice srpske*, br. 1, Novi Sad, 2010, str.221-245, ISSN 1821-4843, UDC 821.163.41-1.09
- *Narativne sfere Pekićeve „Atlantide”*, Riječ, Časopis za nauku o jeziku i književnosti, Nova serija, br. 6, 2011, Nikšić, 2011, str. 91-104, ISSN 0354-
- *Deconstructive treatment of the Christian religion and Humanist values in Bulatović's novel / Dekonstrukcija religijskih i deformacija humanističkih vrijednosti u naraciji Miodraga Bulatovića*, Serbian Studies Research, NURSS, God. 3 , br. 1, Mala knjiga, Novi Sad, 2012, str. 137-149, ISSN 2217-5210

- *De/kon/strukcija individualne i kolektivne memorije u Pekićevom antropološkom epusu, Pismo – časopis za jezik i književnost, X/1, Bosansko filološko društvo, Sarajevo, 2012, str. 174-187, ISSN 1512 -9357*
- *Zogović i Njegoševa eksplicitna poetika, Riječ - časopis za nauku o jeziku i književnosti, Nova serija, br. 10, Nikšić, 2013, 219-231. ISSN 0354-6039*
- **Radovi objavljeni u zbornicima sa konferencija**
- Vesna Vukićević Janković, *Odnos prema drugim kulturama u Njegoševoj putopisnoj prepisci*, referat sa Međunarodnog naučnog skupa „Dinastija Petrović – Njegoš“, održanog u CANU 29. oktobra - 1. novembra 2001. godine, u knjizi: *Dinastija Petrović Njegoš: radovi sa naučnog skupa*, Naučni skupovi CANU, knjiga 60; tom III, Podgorica, 2002; str. 253-266. ISBN 86 – 7215 – 127 – 5.
- Vesna Vukićević Janković, *Njegoševi putevi ka sintezi (od malih pjesama do Luče)* – referat sa Međunarodnog naučnog skupa *Njegoševi dani*, Institut za jezik i književnost Filozofskog fakulteta, Cetinje 25, 26, 27. i 28. jun 2008. godine, zbornik u štampi
- Vesna Vukićević-Janković, *Njegoševa noć skuplja vijeka – mogućnosti tumačenja*, Međunarodni naučni skup *Njegoševi dani*, Cetinje, 27-29. avgust 2009. godine, *Njegoševi dani 2 – zbornik radova*, Institut za jezik i književnost Filozofskog fakulteta, Studijski program za crnogorski jezik i južnoslovenske književnosti, Nikšić, 2010, ISBN 978-86-7798-042-9, str. 43-52 i u knjizi: *Njegošu u čast*, gl. i odgovorni urednik prof. dr Tatjana Bečanović, Filozofski fakultet – Nikšić, Nikšić, 2013. godine, str. 221 – 232, ISBN 978-86-7798-084-9, str.
- Vesna Vukićević-Janković, *Transpozicija i transfiguracija mitotvornih elemenata u Njegoševoj poeziji*, Međunarodni naučni skup *Njegoševi dani 3*, Nikšić 1,2 i 3. septembar 2010. godine, Institut za jezik i književnost Filozofskog fakulteta, Studijski program za crnogorski jezik i južnoslovenske književnosti, Nikšić, 2011, ISBN 978-86-7798-062-7, str. 81-89 i u knjizi: *Njegošu u čast*, gl. i odgovorni urednik prof. dr Tatjana Bečanović, Filozofski fakultet – Nikšić, Nikšić, 2013. godine, str. 183-191, ISBN 978-86-7798-084-9,
- Vesna Vukićević-Janković, *Ženstvenost univerzuma u Njegoševoj poeziji, Žene: rod, identitet, književnost - zbornik radova sa V međunarodnog naučnog skupa Srpski jezik, književnost, umetnost*, održanog na Filološko-umetničkom fakultetu u Kragujevcu 29-30.X 2010, Knjiga II, FILUM, Kragujevac, 2011, str.191-199, ISBN 978-86-85991-36-3 (FF:)
- Vesna Vukićević-Janković, *„Tvrđava“ kao semiosfera*, Međunarodna naučna konferencija *Sarajevski filološki susreti*, Sarajevo, 9. i 10. decembar 2010,

Zbornik radova, knjiga II, Bosansko filološko društvo, Sarajevo, 2012, UDK: 821.163.4 (497.6)09, str. 290-301.

- Vesna Vukićević-Janković, *Semantička disperzivnost Bulatovićevog romana 'Gullo Gullo'*, u zborniku radova *Književno stvaralaštvo Miodraga Bulatovića*, sa skupa održanog u CANU 20. oktobra 2011. godine; CANU - Naučni skupovi, knjiga 121; Odjeljenje umjetnosti, knjiga 39, Podgorica, 2013, str. 101-114, ISBN 978-86-7215-322-4
- Vesna Vukićević-Janković, *Satirična slika Venecije u pričanju vojvode Draška*, u zborniku radova *Satira u južnoslovenskim književnostima sa međunarodnog naučnog skupa Lalićevi susreti (treći), održanog u CANU 15. juna 2012*, CANU - Naučni skupovi, knjiga 122; Odjeljenje umjetnosti, knjiga 40, Podgorica, 2013, str. 43-51, ISBN 978-86-7215-323-1
- Vesna Vukićević-Janković, *Intercultural Dimension of Baroque Heritage of Blessed Ozana*, Transnational training seminar - *Multiculturalism and education of minorities in the Adriatic region/ Education and minorities in Montenegro*, organized within the Project SIMPLE – *Strengthening the Identity of Minority People Leads to Equity*, Podgorica, 8th and 9th V 2013.
- Vesna Vukićević-Janković, *La dispersivité sémantique de la poésie de Njegoš / Semantička disperzivnost Njegoševе poezije*, Colloque international *Njegoš, prince - évêque et poète – de la montagne au cosmos, 14 -15 juin 2013*, Université Paris-Sorbonne, UFR D'ETUDES SLAVES; rad objavljen u zborniku: *Njegoš u ogledalima vjekova*, uredili Sava Anđelković i Paul-Louis Thomas, Fakultet dramskih umjetnosti Cetinje - Université Paris-Sorbonne (CRECOB / CELTA) - GEST - časopis za pozorište, izvedbene umjetnosti i kulturu, Podgorica, 2013, str. 135-152, ISBN 978-86-907247-2-7
- Vesna Vukićević-Janković, *Fantastički kodovi u Njegoševoj poeziji*, Međunarodni naučni skup *Njegoševi dani 5*, Nikšić 4-7. septembar 2013. godine, Studijski program za crnogorski jezik i južnoslovenske književnosti, Filozofski fakultet - Nikšić, u štampi
- Vesna Vukićević-Janković, *Njegoš kao 'žrtva blagorodnog čuvstva'*, rad prezentovan na Međunarodnom naučnom skupu *Petar II Petrović Njegoš – dvjesto godina od rođenja (1813 – 2013)*, održanog u CANU 31. oktobra – 1. novembra 2013. godine, CANU - Naučni skupovi, knjiga 122; Odjeljenje umjetnosti, knjiga 125, Podgorica, 2014, str. 435-451, ISBN 978-86-7215-345-3
- Vesna Vukićević-Janković, *Das Motiv des Hofes: der Hof als Ort, der Hof als Zeit, der Hof als Romanheld*, **Andrićs Hof 8/2015: Andrićeva Avlija** Tošović, Branko (Hg./ur). *Andrićeva Avlija*. Andrićs Hof.

Grac – Beograd – Banjaluka: Institut für Slawistik der Karl-Franzens-Universität Graz – Narodna i univerzitetska biblioteka Republike Srpske – Svet knjige – nmlibris, 2015. – 1014 s./S. [Andrić-Initiative: Ivo Andrić im europäischen Kontext – Ivo Andrić u evropskom kontekstu, knj. 8] . ISBN 978-3-9504084-1-6 (Institut für Slawistik der Karl-Franzens-Universität Graz); ISBN 978-99938-30-93-1 (Narodna i univerzitetska biblioteka Republike Srpske); ISBN 978-86-7396-531-4 (Svet knjige), pp.575-586.

- Vesna Vukićević-Janković, *Andrić kao estetičar: Estetski način osmišljavanja i slikanja svijeta [Andrić als Ästhet: Die ästhetische Art der Sinngebung und des Abbildens der Welt]*, **Andrićs Zeichen, 9/2016: Andrićevi Znakovi**, Tošović, Branko (Hg./ur). Andrićevi Znakovi. Andrićs Zeichens.; Grac – Beograd – Banjaluka: Institut für Slawistik der Karl-Franzens-Universität Graz – Narodna i univerzitetska biblioteka Republike Srpske – Svet knjige – nmlibris, 2016. – 812 ISBN 978-3-9504299-1-6 (Institut für Slawistik der Karl-Franzens-Universität Graz); ISBN 978-99976-27-04-09 (Narodna i univerzitetska biblioteka Republike Srpske); ISBN 978-86-7396-589-5 (Svet knjige), pp. 515-528.

УНИВЕРЗИТЕТ ЦРНЕ ГОРЕ

Ул. Цетинска бр. 2
П. факс 99
81000 ПОДГОРИЦА
ЦРНА ГОРА
Телефон: (020) 414-255
Факс: (020) 414-230
E-mail: rektor@ucg.me

UNIVERSITY OF MONTENEGRO

Ul. Cetinjska br. 2
P.O. BOX 99
81 000 PODGORICA
MONTENEGRO
Phone: (+382) 20 414-255
Fax: (+382) 20 414-230
E-mail: rektor@ucg.me

Број: 08-1430
Датум, 28. 05. 2015 г.

Ref: _____
Date, _____

Na osnovu člana 72 stav 2 Zakona o visokom obrazovanju (Službeni list Crne Gore br. 44/14) i člana 32 stav 1 tačka 9 Statuta Univerziteta Crne Gore, Senat Univerziteta Crne Gore, na sjednici održanoj 28. maja 2015. godine, donio je

ODLUKU O IZBORU U ZVANJE

Dr **VESNA VUKIĆEVIĆ - JANKOVIĆ** bira se u akademsko zvanje vanredni profesor Univerziteta Crne Gore za predmete: Teorija književnosti sa stilistikom, Teorija književnosti (versifikacija i književna pragmatika) na studijskom programu Crnogorski jezik i južnoslovenske književnosti, Uvod u književnost na studijskom programu Obrazovanje učitelja, Književnost renesanse i baroka na studijskom programu Crnogorski jezik i južnoslovenske književnosti i studijskom programu Srpski jezik i južnoslovenske književnosti i Književnost prve polovine XX vijeka na studijskom programu Srpski jezik i južnoslovenske književnosti na Filozofskom fakultetu, na period od pet godina.

REKTOR

Prof. Radmila Vojvodić

PROF. DR LJILJANA PAJOVIĆ DUJOVIĆ

Biografija

Ljiljana Pajović Dujović je rođena u Podgorici, gdje je završila osnovnu školu i gimnaziju kao nosilac diplome „Luča“. Na Filološkom fakultetu Univerziteta u Beogradu, na Odsjeku za jugoslovenske književnosti i srpskohrvatski jezik diplomirala je 1993. godine sa prosječnom ocjenom 9,61. Za vrijeme studija je bila korisnik stipendije za talentovane studente koju dodjeljuje Ministarstvo prosvjete i nauke Crne Gore.

Na filološkom fakultetu Univerziteta u Beogradu odbranila je magistarski rad 1997. godine, kao i doktorsku disertaciju 2005. čime je stekla zvanje doktora književnih nauka. Dosadašnji njeni naučni, nastavni i stručni rad je vezan za Univerzitet Crne Gore – Filozofski i Filološki fakultet. Neposredno po diplomiranju angažovana je u svojstvu asistenta pripravnika i asistenta. U akademsko zvanje docenta odlukom Senata Univerziteta Crne Gore izabrana je 2006. godine, a u zvanje vanrednog 2012.

Predaje Narodnu književnost, Prosvjetiteljstvo i romantizam, Realizam i Specijalni kurs iz književnosti (Ljubiša, Matavulj) na Filološkom fakultetu Univerziteta Crne Gore – na Studijskom programu za srpski jezik i južnoslovenske književnosti i na Studijskom programu za crnogorski jezik i južnoslovenske književnosti, na kojem uz ove nastavne predmete, predaje i Srednjovjekovnu književnost.

Objavljuje naučne radove iz oblasti književne komparatistike, najviše se baveći odnosom između folklorne tradicije i pripovjedne proze.

Bibliografija

- Pajović Dujović, Lj. and D. Vučković. “Reincarnation of the vampire character in literature for children and youth in the *Twiligh* series by Stephenie Meyer”. *HECL: History of Education & Children’s Literature*. University press EUM – Italy Vol. XII/n.2, December 2017 A&HCI ISSN 1971-1093 (print) 1971-1131 (online)
- Vučković, D. i Lj. Pajović Dujović. „Vampirski ples sa smrću i njegove literarne metamorfoze“. *Književna smotra: Časopis za svjetsku književnost*. 182/4 (2016): 3-15. ISSN L 0455-0463 ISSN 2459-6329 (Online)
- Vučković, D. and Lj. Pajović Dujović. “The Evolution of the Vampire from Stoker's *Dracula* to Meyer's *Twilight Saga*.” *CLCWeb: Comparative Literature*

and Culture. Purdue University Press. Volume 18 Issue 3 (September 2016) Article X, Purdue University Press. ISSN 1481-4374

[http://docs.lib.purdue.edu/clcweb/vol18/iss3/\(A&HCI\)](http://docs.lib.purdue.edu/clcweb/vol18/iss3/(A&HCI))

- Pajović Dujović, Lj. „*Bilješke jednog pisca* Sima Matavulja – putopisni, memoarski i autopoetički tekst“. *Folia Linguistica et Litteraria: časopis za nauku o jeziku i književnosti*, br. 15 (2016), str. 183-195. [ISSN 2337-0955 Online]
- Pajović Dujović, Lj. i D. Vučković. „Vampir kao kulturološki konstrukt – od čudovišta gotske književnosti do romantičnog vampira novomilenijskog doba“. *Folia Linguistica et Litteraria: časopis za nauku o jeziku i književnosti*, Nikšić: Filološki fakultet. br.16 (2016), str.45–57. ISSN 2337-0955 Online
- Pajović Dujović, Lj. „O folklornoj mitologiji i književnosti (na primjeru pripovijedaka Sima Matavulja)“. *Sociološka luča*, Nikšić: Filozofski fakultet. Godina X- broj 2 - 2016 ISSN 1800-8232
- Pajović Dujović, Lj. „Narodna pripovijetka *Međedović* ili *čudesa što (ne) može biti*“. *ARS: časopis za književnost, kulturu i društvena pitanja*. OKF: Cetinje. (U štampi)
- Pajović Dujović, Lj. „Šaljiva priča i pjesma podrugačica kao folklorni predložak umjetničkog teksta“. *Glasnik*. Crnogorska akademija nauka i umjetnosti. Odjeljenje umjetnosti, knjiga 30. Podgorica, 2012. str. 119-131. ISSN 03050-5480
- Pajović Dujović, Lj. „Intertekstualne veze književnosti i etnografije“. *Rusko-crnogorske naučne veze u minulom i sadašnjem vremenu*. Zbornik radova, knjiga 115. Crnogorska akademija nauka i umjetnosti: Podgorica, 2012.
- Pajović Dujović, Lj. „Usmenost kao maska autorskog statusa“. *Folia Linguistica et Litteraria*. br. 3/4, Institut za jezik i književnost: Nikšić, 2011. str. 131-139. ISSN 1800-8542 Print
- Pajović Dujović, Lj. „O modelovanju Smail-aginog lika u Mažuranićevom spjevu“. Zbornik radova sa međunarodnog naučnog skupa *Ivan Mažuranić (1814–1890) i Crna Gora*. Biblioteka: Istraživanje – knjiga 19, Cetinje-Osijek,

2011. str. 619-627. ISBN 978-953-7589-07-3; UDK 821.163.42.09 Izvorni naučni rad

- Pajović-Dujović, Lj. „Književne slike Marka Cara o Simu Matavulju“. *Riječ*, časopis za nauku o jeziku i književnosti. Nova serija, br. 4. Nikšić, 2010, str. 201-208. ISSN 0354-6039 UDK80 82(05)
- Pajović Dujović, Lj. „Polisemija motiva prodaje duše đavolu u usmenom i pisanom tekstu“. Međunarodni naučni skup *Njegoševi dani 2*, Zbornik radova *Njegoševi dani 2*, Nikšić, 2010. str. 187-197. ISBN 978-86-7798-042-9; COBBIS.CG-ID 16238608
- Пайович Дуйович, Л. „Текстовая конвенция и ее пародийные перспективы в романе Симо Матавуля *Баконя фра Брне*“. Ф. Я. Прийма и вопросы филологии 20 века. Научное издание, Пушкинский дом – Персоналии, Институт русской литературы Российской Академии наук: Санкт-Петербург, (Россия) 2009. стр. 204-214. ББК 833(2) 43 УДК 821.0 (082) ISBN 978-5-91491-072-9
- Pajović Dujović, Lj. „Crnogorsko dramsko nasljedje: književno-teorijsko promišljanje“. *Pozorište u Crnoj Gori u drugoj polovini XX vijeka*. Naučni skupovi, knjiga 81, urednik Olga Perović. Crnogorska akademija nauka i umjetnosti: Podgorica, 2007. Odjeljenje umjetnosti, knjiga 26. str. 317- 325. ISBN 978-86-7215-191-6 COBISS.CG-ID 11340816
- Pajović Dujović, Lj. „Poetički principi modelovanja usmenog teksta u bošnjačkoj epici“. *Almanah*. br. 31-32. Podgorica, 2005. str. 109-115, ISSN 0354-5342
- Pajović Dujović, Lj. „Poetika smijeha Sime Matavulja“. *Riječ*. XI/1-2, Nikšić, 2005. str. 86-97.
- Pajović Dujović, Lj. „Funkcija narodnog vjerovanja u natprirodna bića u pripovjednoj prozi Sime Matavulja“. *Riječ*, časopis za slavensku filologiju, god. 11, sv. 2. Rijeka, 2005. str. 151-157. ISSN 1330-917X UDK 80(05) Kategorizacija: izvorni znanstveni rad UDC: 821.163.41.09

- Pajović Dujović, Lj. „Poetički principi modelovanja usmenog teksta u bošnjačkoj epici“. *Almanah*. br. 31-32. Podgorica, 2005. str. 109-115. ISSN 0354-5342
- Pajović Dujović, Lj. „Folklorna fantastika u pripovijetkama Sime Matavulja“. Međunarodni slavistički simpozijum. Zbornik rezimea, 1- 4. 11. 2003, Plovdiv, Bugarska, 2003. str. 37-38. (ISBN 954-8833-48-4)
- Pajović Dujović, Lj. „Proza Vuka Vrčevića između etnografskog i umjetničkog“. *Glasnik*, knjiga 21. Crnogorska akademija nauka i umjetnosti: Podgorica, 2003. str. 131-139. (YU ISSN 0350-5480)
- Pajović Dujović, Lj. „Dinamičnost pripovjednih perspektiva u Matavuljevom romanu *Bakonja fra-Brne*“. *Riječ*, IX/ 1-2 (2003), Nikšić, str. 83-88. (YU ISSN 0354 - 6039)
- Pajović Dujović, Lj. „Romani Vukašina Perovića“. *Glasnik*, knjiga 20. Crnogorska akademija nauka i umjetnosti: Podgorica, 2002. str. 111-129. (YUISSN 0350-5480)
- Pajović Dujović, Lj. „Defabulirana proza Jovana Grčića Milenka“. Međunarodna naučna konferencija *III Slavistička čitanja posvećena uspomeni na profesora P. A. Dmitrijeva i profesora G. I. Safronova*. Sankt Peterburg, 12-14. 09. 2001. (Knjiga rezimea na ruskom jeziku), str. 146-148. (ISBN 5- 8465-0064-1)
- Pajović Dujović, Lj. „Problemsko u pripovijeci *Ždrijelo* Dušana Đurovića“. *Književno djelo Dušana Đurovića*. Urednik Novo Vuković. Naučni skupovi, knjiga 57. Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, Odjeljenje umjetnosti, knjiga 20, Podgorica, 2001, str. 173-183. (ISBN 86 - 7215 -120 -8)
- Pajović Dujović, Lj. „Jednostavni književni oblici Njegoševog *Žitija Mrdena Nesretnikovića*“. *Književnost i jezik*, godina XLV, broj 2-4, Beograd, 1998, str. 33-43. (YU ISSN 0456-0689)
- Pajović Dujović, Lj. „Pripovijetke Stefana Mitrova Ljubiše – preobražaj jednostavnih oblika narodne književnosti u složene umjetničke strukture“. *Riječ*. Nikšić, V/1-2 (1999), str. 121-132.

Univerzitet Crne Gore
adresa / address_ Cetinjska br. 2
81000 Podgorica, Crna Gora
telefon / phone _00382 20 414 255
fax_ 00382 20 414 230
mail_rektorat@ac.me
web_www.ucg.ac.me
University of Montenegro

Broj / Ref 03-2277

Datum / Date 03.07 2018

Na osnovu člana 72 stav 2 Zakona o visokom obrazovanju („Službeni list Crne Gore“ br. 44/14, 47/15,40/16,42/17,71/17) i člana 32 stav 1 tačka 9 Statuta Univerziteta Crne Gore, Senat Univerziteta Crne Gore na sjednici održanoj 03.07. 2018.godine, donio je

ODLUKU O IZBORU U ZVANJE

Dr LJILJANA PAJOVIĆ-DUJOVIĆ bira se u akademsko zvanje redovni profesor Univerziteta Crne Gore za **oblast Južnoslovenska književnost na Filološkom fakultetu**, na neodređeno vrijeme.

**SENAT UNIVERZITETA CRNE GORE
PREDSJEDNIK**

Prof.dr Danilo Nikolić, rektor

**UNIVERZITET CRNE GORE
FILOLOŠKI FAKULTET
NIKŠIĆ**

PRIMLJENO:	9.07.2018.		
ORG. JED.	BROJ	PRILOG	VRIJEDNOST
01	1178		